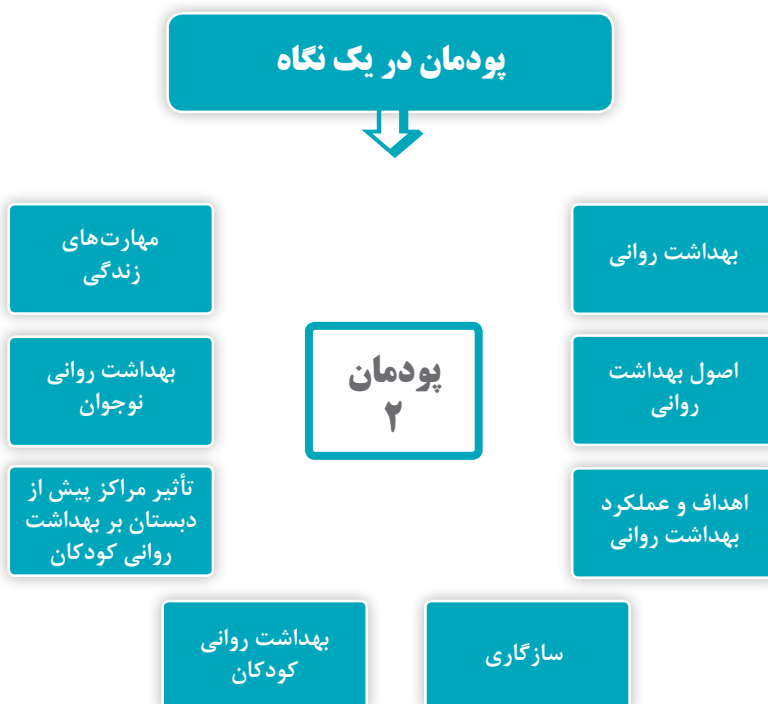

پودمان ۲: کاربرد بهداشت روانی در پیش از دبستان

دومین پودمان درس دانش فنی تخصصی، کاربرد بهداشت روانی در پیش از دبستان است. این پودمان شامل یک واحد یادگیری است و بسته آموزشی آن شامل کتاب درسی، کتاب راهنمای هنرآموز و کتاب همراه هنرجو، فیلم آموزشی و پوستر آموزشی است.

کلیدواژه‌ها: بهداشت روانی، معیارهای سنجش، رفتار غیرعادی، ملاک‌های رفتار غیرعادی کودکان، پیشگیری، روان درمانی، دارو درمانی، رفتار درمانی، روانکای، شناخت درمانی، گروه درمانی، بازی درمانی، دین درمانی، توان‌بخشی، سازگاری، ناکامی، تعارض، فشار روانی، مکانیزم‌های دفاعی، تاب‌آوری، دوره کودکی، دوره نوجوانی، مراکز پیش از دبستان، مربی پیش از دبستان و مهارت‌های زندگی.
ابزار: لوازم‌التحریر، تصاویر، فیلم آموزشی، کتاب همراه هنرجو، راهنمای هنرآموز.

فضا: کارگاه/ کلاس، فضای مرکز پیش از دبستان.
پس از معرفی پودمان در یک نگاه، به تدریس اهداف توانمندسازی این پودمان با تأکید بر انجام فعالیت‌های آموزشی بپردازید.

هدف توانمندسازی ۱-۲: بهداشت روانی را تحلیل کند.

برای تدریس این هدف توانمندساز، از هنرجویان بخواهید خودشان را در موقعیت مطرح شده در فعالیت قرار دهند و در مورد اقدامات لازم برای درمان دندان درد خود در گروه‌های کلاسی گفت‌وگو کنند. با جمع‌بندی نظرات آنها و با تأکید بر هدف اصلی بهداشت که پیشگیری در سه سطح آن است، در مورد تفاوت‌های بهداشت جسمانی و روانی و نیز اهداف بهداشت روانی در سه حوزه آن توضیح دهید.

فعالیت ۱

برای هدایت توجه هنرجویان به فعالیت بهداشت روانی در حوزه‌های مختلف، با معرفی منابع معتبر علمی از آنها بخواهید در گروه‌های کلاسی با مراجعه به این منابع، در مورد یکی از این حوزه‌ها جست‌وجو کنند و گزارش آن را در کلاس ارائه دهند.

فعالیت ۲

هدف توانمندسازی ۲-۲: اصول بهداشت روانی را بررسی کند.

با توجه به رعایت اصول در موفقیت هر برنامه، با طرح سؤال ذهن‌انگیزی این فعالیت از هنرجویان بخواهید در گروه‌های کلاسی راجع به اصول و رفتارهای لازم برای رسیدن به سلامت روان، گفت‌وگو کنند و فهرستی از آنها را در کلاس ارائه دهند. با جمع‌بندی نظرات هنرجویان و با استفاده از نمودار مربوط و مثال‌های عینی از زندگی فردی هنرجویان، در مورد اصول بهداشت روانی با آنها گفت‌وگو کنید.

فعالیت ۳

فعالیت ۴

از هنرجویان بخواهید با توجه به اصول بهداشت روانی، رفتارهای یک روز خود را بررسی کنند و برای هر رفتار، اصل مربوط به آن را مشخص کنند.

رفتارهای من	اصول بهداشت روانی
به پشتکارم در رسیدن به موفقیت تحصیلی ام آفرین می گویم. اما برای موفقیت بیشتر باید تلاش کنم. همهٔ انسان ها می توانند حتی با بیشترین ناتوانی ها موفق شوند.	احترام فرد به شخصیت خود و دیگران
من شاید در درس ریاضی قوی نباشم اما در فعالیت های هنری پیشرفت خوبی دارم.	شناخت محدودیت و توانایی ها در خود و افراد دیگر
وقتی پدرم را دیدم و به او سلام کردم پاسخ نداد. حتماً علتی باعث بروز این رفتار او شده است، شاید خسته است، شاید با مدیر خود مشکل پیدا کرده است و یا ...	پی بردن به علل رفتار
وقتی سردرد دارم مادرم به من جوشاندهٔ گل گاوزبان می دهد. می گوید از اعصاب است.	توجه به تمامیت وجود هر فرد
وقتی عصبی هستم با خوردن میوه آرامش می یابم. هم درس خواندن و هم استراحت را در برنامه ریزی اوقات فراغت در نظر می گیرم.	شناسایی نیازها و انگیزه های مسبب رفتار انسان

هدف توانمندسازی ۳-۲:

معیارهای سنجش رفتار غیرعادی کودکان را بررسی کند.

فعالیت ۵

با بیان این مهم که توجه نکردن به اصول بهداشت روانی باعث بروز رفتارهای غیرمعمول در فرد خواهد شد، توجه آنها را به رفتارهای غیرعادی کودکان جلب کنید و از آنها بخواهید در گروه های کلاسی راجع به سؤالات مطرح شده در این فعالیت گفت و گو کنند. سپس با نتیجه گیری از نظرات هنرجویان، در مورد رفتار غیرعادی و ملاک های سنجش رفتار غیرعادی در بزرگسالان و کودکان با استفاده از نمودارهای مربوط و مثال های کاربردی توضیح دهید.

فعالیت ۶

با توضیح معیارهای سنجش رفتار غیرعادی کودکان و معرفی منابع علمی، از هنرجویان بخواهید در گروه های کلاسی در مورد این ملاک ها در منابع علمی جست و جو کرده و بروشور آن را در کلاس ارائه دهند. برگزارنی نمایشگاهی موقت از بروشورها به تبادل افکار و اطلاعات علمی هنرجویان کمک مفیدی خواهد کرد.

فعالیت ۷

با مروری بر موضوع ملاک‌های رفتار غیرعادی کودکان، از هنرجویان بخواهید رفتارهای کودکانه جدول زیر را بررسی کنند و سپس ملاک سنجش هر رفتار برای مشخص کردن غیرعادی بودن آن را در جدول مربوط یادداشت کنند.

نوع ملاک	رفتار کودک
جنسیت	دختر پنج ساله‌ای که لباس پسرانه می‌پوشد.
دامنه اختلال	کودک سه ساله‌ای که بی‌اشتها و کم‌خواب است.
سن	کودک چهار ساله‌ای که مرتب بهانه می‌گیرد.
اوضاع خاص زندگی	کودکی که در مهد کودک، کودکان دیگر را کتک می‌زند و پدر و مادر هم از هم جدا شده‌اند.
مجموعه عوامل فرهنگی - اجتماعی	کودکی که با خانواده‌اش به تازگی به شهر جدیدی منتقل شده‌اند و در مهارت‌های اجتماعی مشکل دارد.

فعالیت ۸

با هدف تکمیل اطلاعات هنرجویان در مورد ملاک‌های رفتار غیرعادی، از آنها بخواهید رفتارهای یک هفته خود را در موقعیت‌های مختلف یادداشت کرده و آنها را با توجه به اصول بهداشت روانی طبقه‌بندی کنند.

هدف توانمندسازی ۴-۲: عملکرد بهداشت روانی را تحلیل کند.

با مشارکت هنرجویان و استفاده از مثال‌های کاربردی، در مورد عملکرد سه‌گانه بهداشت روانی (پیشگیری، درمان، بازتوانی) توضیح دهید. سپس به همراه هنرجویان و با هماهنگی قبلی از یک مرکز پیش از دبستان بازدید کنید و از آنها بخواهید در مورد برنامه‌های پیشگیری و توان‌بخشی بهداشت روانی کودکان، گزارشی از آن مرکز تهیه کنند.

فعالیت ۹

هدف توانمندسازی ۵-۲: نقش دین در پیشگیری از بیماری‌های روانی را تحلیل کند.

با بیان هدف توانمندساز، موضوع مهم دین و نقش آن در سلامت روانی را برای هنرجویان بیان کنید. از آنها بخواهید در مورد بهره‌گیری و نقش آیات قرآن، احادیث معصومین علیهم‌السلام و ادعیه و شرکت در مراسم مذهبی در حل مشکلات گفت‌وگو کنند. با جمع‌بندی نظرات هنرجویان در مورد تأثیرات مهم دین بر رفتار، سبک زندگی و سلامت روانی افراد با استفاده از نمودارهای مربوط توضیح دهید.

فعالیت ۱۰

فعالیت ۱۱

هنرجویان را راهنمایی کنید تا در گفت‌وگو با افراد مذهبی در مورد تأثیرات دین بر انسان، گزارشی تهیه کرده و در کلاس ارائه دهند.

فعالیت ۱۲

با معرفی منابع غنی و معتبر دینی به هنرجویان، از آنها بخواهید با جست‌وجو در این منابع، بروشوری با عنوان «تأثیرات خواندن قرآن بر انسان و شرایط اجابت دعا» تهیه کنند. بروشورها را به اشتراک بگذارید و از آنها بخواهید بروشورهای تهیه شده سایر همکلاسی‌ها با همین موضوع را مطالعه کنند.

فعالیت ۱۳

از هنرجویان بخواهید راجع به تجربه‌های خود از آرامش هنگام نماز با هم کلاس‌های خود گفت‌وگو کنند. نظرات را جمع‌بندی کنید و در مورد دین درمانی و روش‌های مختلف آن توضیح دهید.

فعالیت ۱۴

با مشارکت هنرجویان و جمع‌بندی مطالب تدریس شده، در مورد عملکرد سوم بهداشت روانی یعنی بازتوانی یا توان‌بخشی توضیح دهید و از هنرجویان بخواهید در گروه‌های کلاسی، در مورد عملکرد توان‌بخشی در سطح جامعه و متخصصانی که این خدمت را ارائه می‌دهند، با مراجعه به منابع علمی که شما به آنها معرفی کرده‌اید و جست‌وجو در آنها، بروشوری تهیه کرده و در کلاس ارائه دهند.

هدف توانمندسازی ۶-۲:

عوامل مؤثر بر سازگاری کودکان را بررسی کند.

فعالیت ۱۵

برای اینکه بتوانید توجه هنرجویان را به موضوع این هدف هدایت کنید و در ذهن آنها چالش ایجاد کنید از آنها بخواهید با مطالعه موقعیت مطرح شده در فعالیت، روش‌های برخورد با آن را بیان کنند. با جمع‌بندی نظرات آنها و استفاده از تجربیاتشان و نیز به کمک مثال‌های کاربردی، در مورد سازگاری، درون‌سازی و برون‌سازی توضیح دهید. با نتیجه‌گیری از مثال‌ها و تجربیات هنرجویان از آنها بخواهید در گروه‌های کلاسی نمونه‌هایی از سازگاری (فرایند درون‌سازی و برون‌سازی) را که تجربه کرده‌اند برای همکلاسی‌های خود ارائه نمایند.

فعالیت ۱۶

برای اینکه اطلاعات هنرجویان را در زمینه سازگاری کامل کرده و در ذهن آنها چالش جدیدی ایجاد کنید، از آنها بخواهید در گروه‌های کلاسی در مورد «استرس یا فشار روانی و عوامل ایجادکننده آن» گفت‌وگو کنند. با نتیجه‌گیری از این فعالیت، فهرستی از عوامل مؤثر بر سازگاری را ارائه دهید و در مورد آنها با استفاده از مثال‌های عینی و تجربیات هنرجویان توضیح دهید.

نکته

از فعالیت ۱۸ تا ۲۱ بر اساس توضیحاتی است که در مورد عوامل مؤثر بر سازگاری ارائه شده است.

فعالیت ۱۷

در این فعالیت از هنرجویان بخواهید عوامل درونی و بیرونی یک ناکامی را که تجربه کرده‌اند، مانند کسب نکردن مقام در ورزشی که در آن مهارت دارند یا کسب نکردن نمره مورد نظر خود در امتحان و... گزارش آن را در کلاس ارائه دهند.

فعالیت ۱۸

با مرور انواع تعارض، از هنرجویان بخواهید جدول مربوط را کامل کنند.

راه حل رفع تعارض	ارتباط با اختلال	تجربه من	نوع تعارض
انتخاب بر اساس احکام دین	در صورت استمرار، احکام دین اختلال ایجاد می‌شود.	انتخاب بین روزه خوردن و روزه گرفتن	تعارض مثبت - منفی
انتخاب سریع	منجر به اختلال نمی‌شود.	انتخاب بین خوردن شیرینی و شکلات	تعارض مثبت - مثبت
تصمیم‌گیری منطقی	منجر به اختلال نمی‌شود.	انتخاب بین درد کشیدن و خوردن دارو	تعارض منفی - منفی

فعالیت ۱۹

این فعالیت ادامه فعالیت قبلی برای تحکیم آموخته‌های هنرجویان در زمینه تعارض است. بنابراین، در گروه‌های کلاسی لازم است تعارض‌ها را بررسی کنند و نوع تعارض و راه حل آن را ارائه دهند. سپس این تجربیات را به اشتراک بگذارند.

فعالیت ۲۰

ضمن تأکید بر این نکته که نتیجه ناکامی و تعارض منجر به فشار روانی خواهد شد و ارائه اطلاعات لازم، در مورد فشار روانی و مرور داستان‌نویسی با مشارکت هنرجویان از آنها بخواهید داستانی با موضوع «استرس من» بنویسند و آن را به صورت یک کتاب تهیه کرده و در کلاس ارائه دهند.

هدف توانمندسازی ۷-۲:

نقش تاب‌آوری در پیشگیری از اختلالات روانی را بررسی کند.

فعالیت ۲۱

با ارائه توضیحاتی در مورد تاب‌آوری و تفاوت افراد در مقابل فشارهای روانی، با مشارکت هنرجویان از آنها بخواهید با بررسی تجربه‌های خود در زمینه مقابله با ناکامی یا تعارض و فشار روانی، فهرستی از عواملی که تاب‌آوری آنها را افزایش داده است تهیه کنند و با مطالعه در منابع علمی که شما معرفی می‌کنید، بروشوری در این رابطه ارائه دهند. از آنها بخواهید این تجربه‌ها را در کلاس به اشتراک بگذارند.

هدف توانمندسازی ۸-۲: نقش مکانیزم‌های دفاعی در سازگاری را بررسی کند.

فعالیت ۲۲

برای تکمیل آموخته‌های هنرجویان در زمینه تاب‌آوری و ارائه اطلاعات بیشتر، از آنها بخواهید با مطالعه این فعالیت، دفاع طبیعی بدن در مقابل مشکلات جسمی و روانی را با هم مقایسه کنند و در مورد این واکنش‌های بدن با اعضای گروه خود گفت‌وگو کنند. سپس با نتیجه‌گیری از این فعالیت، در مورد مکانیزم‌های دفاعی بدن در مقابل فشارهای روانی و نقش آنها در سلامت روانی توضیح دهید و با استفاده از مثال‌های هنرجویان به توضیح برخی از این مکانیزم‌های دفاعی با توجه به شرایط سنی نوجوانی بپردازید.

فعالیت ۲۳

به منظور تمرین و شناخت بیشتر هنرجویان از آنها بخواهید جدول مربوط در این فعالیت را کامل کنند.

ضرب‌المثل	تجربه من	نوع مکانیزم
کافر همه را به کیش خود پندارد.	معاون ما خیلی از من بدش می‌آید.	فرافکنی
	امکان ندارد این واقعیت داشته باشد.	انکار
	گریه کردن با تقلید از صدای کودکان برای جلب توجه است.	برگشت‌پذیری
	با دوستانم در مدرسه بحث کردم و با خواهر کوچکم دعوا می‌کنم.	جابه‌جایی
گریه دستش به گوشت نمی‌رسد. می‌گه بو می‌ده.	دانشگاه رفتن فقط وقت تلف کردن است.	دلیل‌تراشی
	با یادگرفتن طراحی لباس می‌توانم از این طریق کسب درآمد کنم.	تصعید

فعالیت ۲۴

هدف این فعالیت و انجام آن مانند فعالیت قبل است. راهنمایی لازم را به هنرجویان ارائه دهید.

هدف توانمندسازی ۹-۲: رهنمودهای کلی در بهداشت روانی کودکان را تحلیل کند.

با مروری بر آنچه که هنرجویان تاکنون در این پودمان در مورد رفتارهای کودکان از نظر روان‌شناسی آموخته‌اند به جمع‌بندی مطالب بپردازید و به توضیح رهنمودهایی که در محتوا به آن اشاره شده است، به طور موردی و با استفاده از تجربه‌های هنرجویان در زمینه کار با کودکان بپردازید. سپس به عنوان یک نکته مهم از آنها بخواهید در گروه‌های کلاسی با تحقیق در منابع علمی، در مورد «روش‌های تربیت کودک در سن پیش از دبستان»، کارت تاشویی تهیه کنند.

فعالیت ۲۵

هدف توانمندسازی ۱۰-۲: نقش مراکز پیش از دبستان را در بهداشت روانی کودکان بررسی کند.

با مروری بر تعریف و اصول بهداشت روانی و یادآوری وظایف مربی، مربی‌یار و مراقب در مراکز پیش از دبستان با هدف ایجاد چالش ذهنی در هنرجویان، از آنها بخواهید در مورد نقش مؤثر این افراد در تأمین بهداشت روانی کودکان گفت‌وگو کنند. با جمع‌بندی نظرات، در مورد فهرستی از نکات مهم در این زمینه با آنها گفت‌وگو کنید.

فعالیت ۲۶

با هماهنگی قبلی به همراه هنرجویان خود از یک مرکز پیش از دبستان بازدید کنید و از آنها بخواهید گزارشی در مورد نقش آموزش‌های پیش از دبستان مرکز بر رشد همه‌جانبه کودکان تهیه کرده و گزارش آن را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۲۷

هدف توانمندسازی ۱۱-۲: اهمیت نقش مربی در مراکز پیش از دبستان در بهداشت روانی کودکان را بررسی کند.

با گروه‌بندی هنرجویان و تأکید بر نقش مربی در تأمین بهداشت روانی کودکان در مراکز پیش از دبستان، از آنها بخواهید نمایشنامه‌ای برای نقش مربی، مربی‌یار، مراقب کودکان و سایر همکاران در این زمینه تنظیم کنند و هر فرد با اجرای یک نقش، رفتارهای مناسب مربی و سایر همکاران را با کودکان نمایش دهد.

فعالیت ۲۸

به دلیل اهمیت نقش مربی در بهداشت روانی کودکان و افزایش اطلاعات علمی هنرجویان با معرفی منابع معتبر علمی از آنها بخواهید به صورت گروهی با جست‌وجو در این منابع، هر گروه یک روزنامه دیواری تهیه نموده و در کلاس به نمایش بگذارد.

فعالیت ۲۹

هدف توانمندسازی ۱۲-۲: ویژگی‌های دوره نوجوانی را بررسی کند.

فعالیت‌های ۳۰، ۳۱، ۳۲ و ۳۴

با هدف افزایش شناخت هنرجویان از روش‌های تأمین بهداشت روانی خود، برای ایجاد چالش ذهنی از آنها بخواهید در گروه‌های کلاسی با گفت‌وگو، فهرستی از ویژگی‌های گروه سنی خود (نوجوانی) را تهیه کرده و در کلاس ارائه دهند. با جمع‌بندی و فهرست کردن ویژگی‌ها و با مشارکت آنها به توضیح ویژگی‌های رشد همه جانبه آنها پردازید. با توضیح هر جنبه رشد، از آنها بخواهید فعالیت مربوط را با یادداشت در جدول یا به صورت گزارش، در کلاس ارائه دهند. نظرات آنها را با هم مقایسه کنید تا بتوانید جنبه علمی نظرات آنها را توضیح دهید.

فعالیت ۳۳

در قسمت رشد اجتماعی لازم است در مورد ارتباط با جنس مخالف که برای هنرجویان با توجه به سن آنها مورد توجه است توضیحات کاملی ارائه دهید. سپس از آنها بخواهید در گروه‌های کلاسی، در مورد عوامل تأثیرگذار بر ارتباط با جنس مخالف گفت‌وگو کنند و نقش مثبت هر عامل در این ارتباط را مشخص کنند. همچنین در مورد آثار مخرب رابطه‌های غیراخلاقی با جنس مخالف مانند از بین رفتن کرامت انسانی و غرق شدن در گرداب شهوت‌ها، کاهش آرامش روانی و افزایش التهاب و اضطراب، پیدایش تنوع‌خواهی و اثرگذاری آن بر انتخاب فرد در ازدواج، آلوده شدن به معصیت و... با آنها گفت‌وگو کنید. با نتیجه‌گیری از این فعالیت می‌توان راهکارهای لازم در این زمینه را به آنها ارائه داد. می‌توانید از راهکارهای زیر در این رابطه استفاده کنید.

دانستنی‌های هنر آموز

راهکارهای مدیریتی برای والدین و مربیان

۱ پذیرای این موقعیت باشید: فراموش نکنید که فرزند شما کار غیرطبیعی انجام نداده است. آشنایی با جنس مخالف یکی از اتفاقات عادی و رایج در دوران نوجوانی و بلوغ است، پس این مسئله را برای خود یادآوری و هضم کرده و تصور نکنید فرزند شما یک منحرف اخلاقی است. تعریف انحراف اخلاقی بسیار متفاوت است حتی در جوامع سنتی یا دارای باورهای مذهبی سخت‌گیرانه.

۲ از صحبت در این رابطه استقبال کنید: لازم نیست به هنرجویان خود بفهمانید که متوجه شکل‌گیری چنین رابطه‌ای شده‌اید. به خواست وی احترام بگذارید، اگر مایل نیست شما را از این رابطه مطلع کند شما هم نباید سعی کنید به وی بفهمانید که خیلی باهوش هستید و می‌چوی را گرفته‌اید. اما اگر او در این زمینه تمایل به صحبت با شما را داشت، از صحبت در این رابطه استقبال کنید.

هرگز در این مکالمه سعی نکنید، خود را باهوش، با تجربه یا معلمی مجرب نشان دهید. برای وی یک دوست صمیمی باشید. حرف‌هایش را بشنوید و صادق باشید. مطمئن باشید به این ترتیب خواهید توانست اطلاعات مفیدی دربارهٔ چگونگی این رابطه به دست آورید.

۲ جاسوس نباشید: هنرجوی خود را تعقیب نکنید و تلفن‌های او را کنترل نکنید. نوجوان شما از آن چیزی که شما تصور می‌کنید بسیار حساس‌تر و زیرک‌تر است. او به زودی متوجه رفتارهای تعقیبی شما شده و اعتماد خود را به شما از دست خواهد داد. با ایجاد اعتماد متقابل، وی هر آنچه را که شما نیاز به دانستن آن دارید به شما خواهد گفت؛ پس اشتباه نکنید.

۴ به تصمیم نوجوان احترام بگذارید: اگر با انتخاب او در این زمینه مشکل دارید سعی نکنید تا وی را به زور از این دوستی منصرف کنید. بیان مستقیم و تهاجمی معایب طرف مقابل و عدم تجانس این رابطه نتیجه‌ای جز ضعیف شدن روابط شما و او به دنبال نخواهد داشت. در مورد روابط خطرآفرین با احتیاط رفتار کنید و به صورت مستقیم به مقابله با آن نپردازید. اگر نمی‌دانید چه کنید به متخصص مراجعه کنید. به انتخاب وی به عنوان یک نوجوان، احترام بگذارید.

۵ آموزش به نوجوان را با احتیاط فراموش نکنید: در موقعیت مناسب دربارهٔ خطر روابط جنسی در دوران نوجوانی و عواقب و مشکلات بعدی آن با او صحبت کنید. ملامت‌گر نباشید ولی به وی بیاموزید که موقعیت‌های خطرناک که می‌تواند منجر به از دست دادن کنترل نفس شده و خطرآفرین باشد کدامند و راهکارهای برون رفت از این موقعیت‌ها را به وی بیاموزید. دربارهٔ افراد سودجو به وی هشدار داده و از وی بخواهید تا در صورتی که کسی قصد ایجاد مزاحمت برای وی را داشت به شما گزارش دهد. به وی در شناسایی علائم هشداردهنده کمک کنید. لازم است بستر مناسب برای اعتماد او و در نتیجه آموزش و صحبت در این رابطه را پیش از این ایجاد کرده باشید ولی هنوز دیر نیست. اعتماد، کلیدی‌ترین مؤلفهٔ صحبت با او در این رابطه است. بهتر است والد هم‌جنس با نوجوان، این وظیفه را بر عهده بگیرد.

۶ اجازه دهید این رابطه آشکار و غیرمخفیانه باشد: یک گردش دسته‌جمعی دوستانه به همراه نوجوان موقعیت بسیار خوبی است که با وی آشنا شده و بدون ایجاد حساسیت یا مقاومت، پی به چگونگی رابطهٔ ایجاد شده ببرید. دلیلی وجود ندارد که یک رابطهٔ سالم را قطع یا مخفی کنید. اجازه دهید که او بداند که شما برای وی احترام قائل هستید. روابط مخفی، غیرقابل کنترل بوده و گاهی در مکان‌های نامناسب و یا در حضور افراد نامناسب صورت گرفته و می‌تواند خطرآفرین باشد. در عین حال لازم است شرایط خاص فرهنگی خانواده و جامعهٔ خود را نیز تا حدودی در نظر داشته باشید. قرار نیست او یا شما فردی غیرعادی و انگشت‌نما باشید.

۷ نوجوان را به حال خود نگذارید: نوجوان را کاملاً آزاد و بی‌قید نگذارید. علاوه بر ارائه آموزش‌های لازم به منظور شکل‌دهی به روابط این دوران، لازم است تا شرایط خطرآفرین را شناسایی کنید. دوستی نوجوان شما با فردی که ارزش‌های اخلاقی و خانوادگی نامناسبی دارد، می‌تواند خطرآفرین باشد. در این صورت به جای مقابله مستقیم، با جلب اعتماد او و صحبت غیرمستقیم می‌توانید خطرات رابطه با فرد مورد نظر را به وی یادآوری کنید. به این منظور می‌توانید از افرادی که بیشتر مورد اعتماد او هستند استفاده کنید. هرگز به زور، ارباب، تحقیر، تهدید و... متوسل نشوید و در صورت نیاز از متخصصین کمک بگیرید. برای گسترش روابط صمیمانه او با والدین و خود تلاش کنید.

فعالیت ۳۵

با تأکید و گفت‌وگو به شیوه پرسش و پاسخ در مورد هویت بابی و نقش مهم آن در سلامت روانی نوجوان از آنها بخواهید برای کسب اطلاعات بیشتر از نظرات ائمه اطهار علیهم‌السلام و متخصصان ذی‌ربط، در منابع اسلامی و علمی جست‌وجو کنند و گزارش کامل آن را در کلاس ارائه دهند. در مورد گزارش‌ها به صورت فردی در کلاس گفت‌وگو کنید. برای کسب اطلاعات بیشتر می‌توانید از مطالب زیر استفاده کنید.

دانستنی‌های هنر آموز

هویت بابی

به گفته اریکسون، بحران هویت زمانی روی می‌دهد که فرد کشف کند به شیوه‌های مختلف و متفاوتی به خود می‌نگرد. او هویت را «مفهوم درونی و ذهنی از خود به عنوان یک شخص مثلاً هویت جنسی، قومی یا گروهی» تعریف می‌کند. پس از اریکسون، روان‌شناس دیگری به نام جیمز مارسیا (۱۹۷۶) هویت را عبارت از سازمانی درونی، خودجوش و پویا که از نگرش‌ها و توانایی‌ها و نیز باورها و تجارب گذشته فرد نشئت می‌گیرد، تعریف کرد. او روشی را برای تعیین وضعیت نوجوان در فرایند شکل‌گیری هویت مطرح کرده است. به نظر او، بر اساس تقابل دو بعد اصلی یعنی میزان تعهد نوجوان نسبت به هویت کسب شده و دیگری میزان تلاش و جست‌وجوی نوجوان برای رسیدن به هویت ثابت، چهار وضعیت را برای هویت شخص می‌توان در نظر گرفت:

وضعیت اول: کسب هویت: در این گروه، نوجوانانی قرار دارند که پس از چندین سال تلاش و جست‌وجو شغل خود را انتخاب کرده و نسبت به آن متعهد هستند و برای آینده خود برنامه‌ریزی می‌کنند. لذا این نوجوانان در شرایط فشارزا مقاومت خوبی از خود نشان می‌دهند و افرادی خودمختار به شمار می‌آیند. در این گروه،

افراد از ظرفیت‌های بالایی برای ایجاد روابط صمیمی با دیگران برخوردارند. به طور کلی روابط مطلوبی با والدین دارند و اغلب در خانواده‌هایی که روش فرزندپروری مقتدرانه دارند، رشد یافته‌اند. این افراد می‌توانند عقاید خود را آزادانه بیان کنند و در عین حال دلبسته والدین خود هستند.

وضعیت دوم: وقفه یا تعلیق در هویت: در این وضعیت نوجوان در حال کشف این نکته است که چه کسی است؟ اما نمی‌تواند تصمیم نهایی را بگیرد و تا زمانی که تمام راه‌های ممکن را کشف کند؛ همواره در حالتی دوگانه به سر می‌برد. این گروه از افرادی تشکیل شده است که مضطرب، زنده‌دل، با هوش و رقابت‌طلب هستند و همواره مانند وضعیت پیش‌گفته در خانواده‌هایی که دارای شیوه فرزندپروری آزادمنشانه‌ای هستند؛ پرورش یافته‌اند.

وضعیت سوم: تثبیت هویت یا هویت زودرس یا پیش‌رس: در این وضعیت نوجوان متعهد به تصمیم‌گیری است اما بدون تلاش. معمولاً این افراد هویت حاضر و آماده‌ای را پذیرفته‌اند که صاحبان قدرت یعنی معلمان و نیز در برخی موارد والدین آنها، برایشان انتخاب کرده‌اند. این گروه تلاشی را انجام نداده‌اند ولی با این وجود به یک سری اهداف و ارزش‌ها تعهد دارند که اغلب آنها از سوی والدین آنها تحمیل شده است. در برخی موارد مشاهده شده است که خود این افراد این وضعیت را از خانواده خویش به ارث برده‌اند که روش فرزندپروری‌شان مستبدانه است. در این گروه نوجوانانی وجود دارند که به شدت نیازمند تأییدات دیگران هستند زیرا که هویتشان از پیش تعیین شده است.

عوامل مؤثر بر شکل‌گیری هویت:

رشد هویت تحت تأثیر عوامل مختلفی است که عبارت‌اند از:

1 عوامل شناختی: رشد شناختی تأثیر مهمی بر شکل‌گیری هویت دارد وقتی که فرد در دوره نوجوانی به مرحله تفکر عملیات صوری می‌رسد امکان بسیار بهتری به دست می‌آورد که هویت آتی خود را ترسیم کند و به مسائل آن بیندیشد. تحقیقات مختلف حاکی از آن است کسانی که به این سطح از تفکر نرسیده‌اند موفقیت بیشتری در حل مسائل مربوط به هویت خود نشان می‌دهند. آنان اطلاعاتی را که به این منظور لازم دارند بهتر اختیار می‌کنند و بیشتر به کار می‌گیرند.

2 عوامل مربوط به والدین: نوع ارتباط نوجوان با والدین در چگونگی شکل‌گیری هویت آنان مؤثر است. پژوهش‌ها بیانگر این مطلب است که نوجوانانی که در حالت پراکندگی هویت هستند غالباً کسانی هستند که از جانب والدین خود به فراموشی سپرده شده و طرد گشته‌اند. شاید علت این امر این است که شکل‌گیری هویت در آغاز مستلزم همانندسازی با پدر و مادر است و همانندسازی با ویژگی‌های آنان وقتی انجام می‌شود که نوجوانان به آنان دلبستگی داشته باشند. وقتی در

خانواده‌ای کودک اجازه پیدا می‌کند حتی نظرات مختلف را با آزادی ابراز کند و پدر و مادر نیز با عقاید فرزند با احترام برخوردکنند، طبعاً رشد هویت نوجوانان چنین خانواده‌هایی با موفقیت همراه خواهد بود.

۲ عوامل مربوط به مدرسه: توفیق‌های تحصیلی در طول سال‌های مدرسه، نحوه تعامل با همکلاسی‌ها، معلمان و کادر مدرسه و همچنین جو روانی - عاطفی کلاس از عوامل شکل‌گیری هویت محسوب می‌شود.

۴ عوامل اجتماعی - فرهنگی: از جمله مهم‌ترین عوامل مؤثر بر شکل‌گیری هویت، عوامل اجتماعی - فرهنگی هستند. نوجوانان تحت تأثیر زمینه‌های اجتماعی - فرهنگی خود، هویت متناسب با شرایط زندگی خود را شکل می‌دهند.

۵ ترتیب تولد و فاصله سنی فرزندان در خانواده: محققان معتقدند ترتیب تولد، بر رشد هویت مؤثر است. فاصله سنی فرزندان نیز باعث می‌شود که نه تنها برخورد والدین با آنان متفاوت باشد بلکه این امر رابطه فرزند با یکدیگر را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. فرزندان نیز موضوع آزمایش تربیتی والدین جوان و بی‌تجربه است که به شدت به وی توجه می‌کنند. معمولاً گفته می‌شود که فرزندان کوچک‌تر، آزادی بیشتری را تجربه می‌کنند.

۶ خیال‌پردازی نوجوانان: منبع دیگری برای ایفای نقش‌ها و رفتارهای نوجوان، خیال‌پردازی اوست. دامنه خیال‌پردازی‌ها با رشد تفکر عملیات صوری افزایش می‌یابد و با بروز احساسات و نیازهای جدید نوجوانی گسترش می‌یابد. بسیاری از کتب تاریخی و ادبی و نیز داستان‌ها، الگوهای تجربی ایفای نقش را در اختیار نوجوانان قرار می‌دهند. تشکیل هویت به طور عمده یک فرایند ناخودآگاه است. با این وجود، نوجوانان اغلب آگاهی رنج‌آوری از ناتوانی خود برای اتخاذ الزامات دراز مدت دارند.

نکته

خانواده، مدرسه، محله زندگی، نهادهای اجتماعی و مذهبی و رسانه‌های گروهی در شکل‌گیری هویت نوجوانان مؤثر هستند. با این وصف، چون خانواده اولین نهادی است که پایه‌های اولیه شخصیت نوجوان را از دوره کودکی شکل می‌دهد، از اهمیت خاص و بیشتری برخوردار است.

فعالیت ۳۶

با یادآوری روش تهیه فهرست واریسی و با هدف شناخت خود توسط هنرجویان، از آنها بخواهید یک فهرست واریسی در مورد ویژگی‌های رشدی دوره نوجوانی تهیه کنند و بعد از کامل کردن آن، گزارش آن را در کلاس ارائه دهند.

هدف توانمندسازی ۱۳-۲: رفتارهای پرخطر نوجوان را بررسی کند.

با نتیجه‌گیری و ارائه توضیحات کامل در مورد ویژگی‌های دوره نوجوانی و اشاره به خطرات تأمین نشدن بهداشت روانی نوجوان، در مورد رفتارهای پرخطر در این دوره توضیح دهید و با هدایت هنرجویان به مطالعه رهنمودهای اساسی برای تأمین بهداشت روانی خود، از آنها بخواهید هر گروه یکی از رهنمودهای اساسی برای بهداشت روانی نوجوانان را بررسی کند و نقش آن را در تأمین بهداشت روانی آنها در کلاس، گزارش دهد. در مورد نقش مدرسه (هنرستان) در بهداشت روانی نوجوانان گفت‌وگو کنید و سپس از آنها بخواهید والدین خود را به مطالعه توصیه‌های لازم جهت تأمین بهداشت روانی نوجوان را مطالعه کنند.

فعالیت ۳۷

هدف توانمندسازی ۱۴-۲: نقش مهارت‌های زندگی در بهداشت روانی را بررسی کند.

با روش پرسش و پاسخ توجه آنها را به مهارت‌های زندگی که یکی از مهم‌ترین موضوعات در رسانه‌های گروهی برای همه افراد در همه سن‌هاست جلب کنید. با جمع‌بندی نظرات در مورد مهارت‌های زندگی و نقاط مشترک آن با سلامت روانی، در مورد مهارت‌های زندگی و اهداف آن توضیح دهید. سپس از آنها بخواهید با بررسی برنامه‌های آموزشی مهارت‌های زندگی مشاور هنرستان خود، اهداف این برنامه‌ها را مشخص کنند.

فعالیت ۳۸

با توضیح روش‌های آموزش مهارت‌های زندگی با استفاده از مثال‌های مختلف از هنرجویان بخواهید فعالیت‌های مربوط به هر روش را انجام دهند. سپس راجع به انواع مهارت‌های زندگی توضیح دهید و بر یادگیری دو مهارت خودآگاهی و حل مسئله به عنوان دو مهارت پایه تأکید کنید. سپس در مورد نقش هر کدام از این مهارت‌ها در بهداشت روانی فرد با مشارکت و مثال‌های عینی گفت‌وگو کنید.

فعالیت ۳۹

با تدریس مهارت خودآگاهی (فکر، هیجان و رفتار) با روش‌های مختلف آموزشی از هنرجویان بخواهید خود را آن‌گونه که هستند، توصیف کنند و در صورت تمایل هنرجویان، درباره توصیف آنها از خودشان در کلاس گفت‌وگو کنید.

فعالیت ۴۰

برای شناخت افکار خود به عنوان پایه شناخت خود، در مورد افکار مثبت و منفی توضیح دهید و از هنرجویان بخواهید در گروه‌های کلاسی، فهرستی از افکار مثبت و منفی خود را تهیه کنند. با مقایسه و جمع‌بندی نظرات همه گروه‌ها، فهرستی از مهم‌ترین افکار مثبت و منفی تهیه کنید و در مورد آن با هنرجویان گفت‌وگو کنید.

فعالیت ۴۱

برای آموزش مهارت خودآگاهی لازم است هنرجویان تمرینات بیشتری انجام دهند به همین دلیل این فعالیت با هدف تمرین مهارت خودآگاهی طراحی شده است. بنابراین از آنها بخواهید با فردی مانند پدر، مادر، خواهر، برادر، دوست و... مصاحبه کنند و مهم‌ترین خصوصیات مثبت و منفی خود را از آنها به سؤال کنند. سپس خودشان نیز این فهرست را تهیه کنند. با مقایسه فهرست خود و فهرستی که از طریق مصاحبه تهیه شده است، تفاوت‌ها را یادداشت کنند. در صورت زیاد بودن تفاوت‌ها، به جست‌وجوی علت بپردازند و در صورت تمایل، در مورد آن در کلاس گفت‌وگو کنند.

فعالیت ۴۲

با توضیح نقش هیجانات در بهداشت روانی فرد و آموزش بیان درست هیجانات به هنرجویان، برای آگاهی از هیجانات، فهرستی از هیجانات مثبت مانند شادی و امیدواری و هیجانات منفی مانند غمگینی و بعضی آلوده بودن را در اختیار آنها قرار دهید و از آنها بخواهید هر هنرجو، نظر خود را در مورد میزان هیجانات خود، در سه حد زیاد، متوسط و کم، درجه‌بندی کند و نتیجه را در کلاس ارائه دهد. با جمع‌بندی نظرات، بیشترین هیجانات مثبت و منفی را مشخص کنید و در مورد آنها با هنرجویان گفت‌وگو کنید.

این فعالیت با هدف تمرین شناخت بیشتر هیجانات است. بنابراین از هنرجویان بخواهید هر گروه یکی از احساسات مثبت یا منفی را انتخاب کرده و نحوه بیان درست آن را با استفاده از زبان بدن نمایش دهند. بعد از نمایش هر هیجان، در مورد نتیجه آن با هنرجویان گفت‌وگو کنید.

فعالیت‌های ۴۳ و ۴۴

نتیجه فکر با همراهی هیجان، بروز رفتار در فرد است. با نتیجه‌گیری از شناخت فکر و هیجان و با مشارکت هنرجویان، در مورد رفتار و انواع آن توضیح دهید و از آنها بخواهید با روش ایفای نقش، هر گروه درباره یکی از انواع رفتارها، نمایشنامه کوتاهی تنظیم کرده و آن را در کلاس اجرا کنند. نکات مهم در این رابطه را یادآوری کنید. فعالیت ۴۴ را با هدایت هنرجویان به مطالعه موارد آن با این شیوه انجام دهید. با نتیجه‌گیری از اجرای این فعالیت‌ها در مورد پیشنهادات هنرجویان در زمینه کنترل خشم گفت‌وگو کنید و در پایان فهرستی از روش‌های کنترل خشم را با مشارکت آنها تهیه نمایید.

فعالیت ۴۵

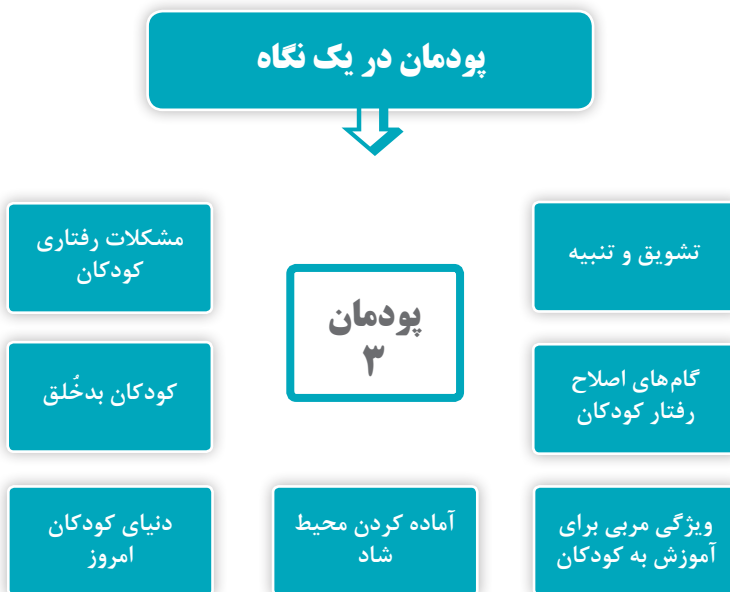
مهارت حل مسئله از مهارت‌های پایه و مهم برای بهداشت روانی است. بنابراین، در مورد مفهوم حل مسئله و نکات مهم آن با هنرجویان گفت‌وگو کنید. سپس از آنها بخواهید فهرستی از مسائلی را که تاکنون با آنها روبه‌رو شده‌اند، تهیه کرده و آن را با فهرست تهیه شده سایر همکلاسی‌های خود مقایسه کنند. با جمع‌بندی، فهرستی از مهم‌ترین مسائل هنرجویان کلاس تنظیم نموده و در مورد آنها گفت‌وگو کنید. از آنها بخواهید تجربیات خود در زمینه حل این مسائل را ارائه دهند. سپس از آنها بخواهید هر گروه، فهرستی از روش‌هایی را که تاکنون برای حل مسائل خود به کار برده‌اند، تهیه کرده و در کلاس ارائه دهند.

برای مروری بر پودمان و کسب شایستگی در هنرجویان از آنها بخواهید قسمت «تمرین کنید» را انجام دهند و پرسش‌های خود را در این زمینه در کلاس مطرح کنند.

خودارزیابی

بعد از اتمام پودمان از هنرجویان بخواهید با توجه به راهنمای «خودارزیابی» آن را کامل کنند و نتیجه را بررسی کنید. در صورت مشاهده مواردی که بیانگر کمبود آموخته‌های هنرجویان است آنها را راهنمایی کنید و مطالب را در زمینه مربوط، با آنها مرور کرده و اشکالات موجود را با طراحی تمرینات مختلف رفع کنید.

پودمان ۳: شناخت مشکلات شایع رفتاری کودکان پیش از دبستان

سومین پودمان درس دانش فنی تخصصی، شناخت مشکلات شایع رفتاری کودکان است. این پودمان شامل یک واحد یادگیری است و بسته آموزشی آن شامل کتاب درسی، کتاب راهنمای هنرآموز و کتاب همراه هنرجو، فیلم آموزشی و پوستر آموزشی می‌باشد.

کلید واژه‌ها: مشکلات رفتاری کودکان، اصلاح رفتار، کودک بدخلق، کودک قدرت‌طلب، کودک انتقام‌جو

ابزار: لوازم‌التحریر، تصاویر، فیلم آموزشی، کتاب همراه هنرجو، راهنمای هنرآموز.

فضا: کارگاه/ کلاس، فضای مرکز پیش از دبستان.

با معرفی محتوای پودمان با استفاده از نمودار بالا، به تدریس اهداف توانمندساز این پودمان با تأکید بر انجام فعالیت‌های آموزشی بپردازید.

هدف توانمندسازی ۱-۳: رفتار کودکان را توضیح دهد.

فعالیت ۱

برای ایجاد انگیزه یادگیری محتوای پودمان در هنرجویان، آنها را به مطالعه این فعالیت هدایت کنید. بعد از انتخاب معلم (الف) و معلم (ب) با توجه به ویژگی‌های مورد نظر توسط آنها، از آنها بخواهید ویژگی‌های دو معلم را بدون مبالغه و خلاصه توصیف کنند. سپس ویژگی‌های معلمان را در جدول مربوط یادداشت کنند.

معلم ب	معلم الف	
سخت گیر نیست؛	سخت گیر است؛	۱
خشن است؛	شوخ طبع است؛	۲
نامنظم است؛	منظم است؛	۳
نامرتب است؛	مرتب است؛	۴
خلاقیت ندارد؛	خلاق است؛	۵
فضای کلاس او سرد و بی روح است؛	فضای کلاس او گرم و صمیمی است؛	۶
نسبت به شاگرد بی تفاوت است؛	صمیمی و مهربان است؛	۷
نسبت به فعالیت‌ها بی تفاوت است؛	به فعالیت کلاسی اهمیت می‌دهد؛	۸
تدریس او خسته کننده است؛	تدریس او کسل کننده نیست؛	۹
نمی‌تواند راهنمایی لازم را ارائه دهد؛	مشاور و راهنمای خوبی است؛	۱۰
به درد و دل‌های دانش آموزان گوش نمی‌کند؛	سنگ صبور دانش آموزان است؛	۱۱
در هیچ شرایطی از دانش آموزان حمایت نمی‌کند.	حامی دانش آموزان خود است.	۱۲

با نتیجه‌گیری از فعالیت بالا در مورد سؤالات مطرح شده با هنرجویان گفت‌وگو کرده و نظرات آنها را جمع‌بندی کنید و در مورد رفتار با کودکان توضیح دهید.

هدف توانمندسازی ۲-۳: اثر تشویق و تنبیه بر رفتار کودکان را تحلیل کند.

فعالیت ۲

در مورد تشویق و تنبیه و اثرات آنها بر رفتار کودکان با هنرجویان گفت و گو کنید و در مورد استفاده از آنها نکات لازم را توضیح دهید. سپس با آنها قصه پندآموز زاغک و روباه را که در دوره ابتدایی یاد گرفته‌اند مرور کنید و در مورد مفهوم آن، مرتبط با محتوای هدف گفت و گو کنید. با یادآوری جملات روباه، از آنها بخواهید که تشویقی یا تحسینی بودن آنها را مشخص کنند. سپس در مورد اثرات جملات روباه بر زاغک با آنها گفت و گو کنید.

هدف توانمندسازی ۳-۳: گام‌های اصلاح رفتار کودکان را به کار بندد.

فعالیت ۳

با نتیجه‌گیری از اثرات تشویق و تنبیه در اصلاح یا ایجاد مشکلات رفتاری، در مورد نظریه استنبرگ روان‌شناس کودک با آنها گفت و گو کنید و مراحل پنج‌گانه اصلاح رفتار را با استفاده از جداول ۱ و ۲ با آنها تمرین کنید. نمونه راهکارها را برای آنها توضیح دهید و با مرور نتیجه فعالیت ۱ با مشارکت هنرجویان از آنها بخواهید یکبار دیگر ویژگی‌های خود و معلم آرمانی‌شان را یادآوری نموده و در جدول یادداشت کنند. پس از یادداشت کردن صفات معلم‌ها در جدول، به آنها یاد دهید آنچه را که هستند با دایره از بین ۱ تا ۷ و آنچه که معلم آرمانی آنها دارد با علامت ضربدر در جدول مشخص کنند. با نتیجه‌گیری به این مفهوم خواهند رسید که چقدر با معلم آرمانی‌شان فاصله دارند.

معلم آرمانی	رتبه‌بندی معلم آرمانی	رتبه‌بندی من	من معلم	
خلاق	۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱	۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱	خلاق	۱
مهربان	۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱	۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱	مهربان	۲
خوش پوش	۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱	۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱	بی‌توجهی به لباس	۳
قاطع	۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱	۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱	قاطع	۴

هدف توانمندسازی ۳-۴: ویژگی‌های مربی برای آموزش به کودکان را بررسی کند.

با اطلاعاتی که هنرجویان در زمینه مشکلات رفتاری کودکان کسب کردند، با طرح فعالیت این قسمت و جمع‌بندی نتایج در مورد توانمندی‌های لازم یک مربی برای آموزش به کودکان با استفاده از نمودار مربوط، با آنها گفت‌وگو کنید و نکات لازم را در این مورد توضیح دهید.

فعالیت ۴

با ارائه توضیحات لازم در مورد ویژگی‌های مربی برای آموزش به کودکان، از هنرجویان بخواهید با در نظر گرفتن این توانمندی‌ها خودشان را محک بزنند و ظرفیت خود را برای اینکه یک مربی ایده‌آل شوند شناسایی کنند و گزارشی از آن را در کلاس ارائه دهند.

فعالیت ۵

با توجه به اینکه طراحی فضای آموزشی یکی از وظایف مربی است در این مورد با هنرجویان گفت‌وگو کنید و شرایط لازم برای آماده کرده محیط شاد برای یادگیری کودکان را توضیح دهید و توصیه‌های لازم را برای آنها با بیان نمونه‌های عینی شرح دهید. با نتیجه‌گیری از توضیحات خود و با هدف تمرین موارد گفته شده، از آنها بخواهید نظرات خود را برای ایجاد یک محیط یادگیری شاد در کلاس ارائه دهند.

فعالیت ۶

هدف توانمندسازی ۳-۵: دنیای کودکان امروز را بررسی کند.

بعد از توضیح ویژگی‌های مربی و محیط یادگیری شاد، لازم است کودکان که هدف اصلی آموزش هستند نیز شناخته شوند. بنابراین، برای هدایت توجه و ایجاد آمادگی ذهنی آنها برای انجام فعالیت این قسمت، آنها را راهنمایی کنید و در مورد ویژگی‌های کودکان امروز، مسائل آنها و تفاوت‌های آنها با کودکان دیروز گفت‌وگو کنید و ویژگی‌های کودکان امروز را با آنها به اشتراک بگذارید.

فعالیت ۷

انجام این فعالیت برای شناخت بیشتر مسائل کودکان امروز لازم است. از هنرجویان بخواهید با توجه به مسائل مطرح شده کودکان امروز، چند پویانمایی مانند مجموعه بالش‌ها، مهارت‌های زندگی یا نمایش‌های عروسکی مانند شهر موش‌های ۱ و ۲ را که در آنها قهرمانان با مسائل مشابهی برخورد داشته‌اند و آن را حل کرده‌اند، معرفی کنند. از آنها بخواهید فهرستی از پویانمایی‌های ایرانی را تهیه کرده و در کلاس ارائه دهند.

فعالیت ۸

هدف توانمندسازی ۳-۶: تأثیر مسائل دنیای امروز را بر رفتار کودکان تحلیل کند.

فعالیت ۹

برای درک بهتر کودکان امروز، از هنرجویان بخواهید ویژگی‌های آنها را با ویژگی‌های کودکان دیروز مانند کودکی خودشان و یا هنرآموز کلاس مقایسه کنند و فهرستی از امتیازات مثبت و منفی کودکان امروز را نسبت به کودکان دیروز تهیه کنند. سپس در مورد آنها با هنرجویان گفت‌وگو کرده و نکات مهم را برای آنها توضیح دهید.

هدف توانمندسازی ۳-۷: ویژگی‌های کودکان بدخلق را تحلیل کند.

فعالیت ۱۰

با طرح این فعالیت، در مورد تجربیات هنرجویان از مشاهده رفتارهای یک کودک بدخلق در مراکز پیش از دبستان و با جمع‌بندی نظرات آنها درباره این کودکان و اصول کار کردن با آنها برای هنرجویان توضیح دهید.

هدف توانمندسازی ۳-۸: اصول کار با کودکان بدخلق را به کار بندد.

فعالیت ۱۱

با ارائه توضیحات در مورد اصول کار با کودکان بدخلق، با هدف مشاهده این کودکان و اصول کار کردن با آنها با هماهنگی قبلی از یک مرکز پیش از دبستان بازدید کنید و از هنرجویان بخواهید گزارش مشاهدات خود از این کودکان و کارکردن با آنها را در کلاس ارائه دهند.

هدف توانمندسازی ۳-۹: مشکلات رفتاری کودکان را توضیح دهد.

فعالیت ۱۲

از هنرجویان بخواهید در گروه‌های کلاسی با مطالعه این فعالیت، در مورد عوامل تأثیرگذار در بروز رفتار مورد نظر، گفت‌وگو کرده و فهرستی از آنها ارائه دهند. با تهیه این فهرست، در مورد مشکلات رفتاری کودکان (چهار رفتار مشکل‌دار شایع) توضیح دهید.

فعالیت ۱۳

برای اینکه هنرجویان درک مناسبی از مشکلات رفتاری شایع کودکان داشته باشند از آنها بخواهید تصور کنند که مربی یک مرکز پیش از دبستان هستند؛ آنگاه به سؤالات مطرح شده پاسخ دهند. با جمع‌بندی پاسخ‌های هنرجویان، در مورد احساس، نحوه واکنش و برخورد آنها از رفتار کودک مشکل‌دار توضیح دهید و سپس در مورد نکته این درس با آنها گفت‌وگو کنید.

هدف توانمندسازی ۱۰-۳: مشکلات رفتاری کودکان جلب توجه‌کننده را تحلیل و اصلاح کند.

با مشارکت و استفاده از تجربه‌های هنرجویان، در مورد مشکلات رفتاری کودکان جلب توجه‌کننده و روش‌های اصلاح آنها گفت‌وگو کرده و در مورد آنها توضیح دهید. از هنرجویان بخواهید برای تقویت آموخته‌های خود داستانی در مورد روش‌های اصلاحی کودک مخرب و آزاردهنده کودک دیگر بنویسند و در کلاس برای همکلاس‌های خود ارائه دهند. با مشارکت آنها داستان‌های ارائه شده را بررسی نموده و نکات مهم آنها را توضیح دهید.

فعالیت ۱۴

هدف توانمندسازی ۱۱-۳: مشکلات رفتاری کودکان قدرت طلب را تحلیل و اصلاح کند.

در مورد مشکلات رفتاری کودکان قدرت طلب و روش‌های اصلاحی آنها با هنرجویان گفت‌وگو کنید و از آنها بخواهید تجربیات خود را در این مورد در کلاس ارائه دهند.

هدف توانمندسازی ۱۲-۳: مشکلات رفتاری کودکان انتقام‌جو را تحلیل و اصلاح کند.

با ارائه توضیحات لازم در مورد کودکان انتقام‌جو و روش‌های اصلاحی توسط مربی، بازدیدی از یک مرکز پیش از دبستان هماهنگ کنید و از هنرجویان بخواهید با مشاهده این نوع کودکان، گزارشی از ویژگی‌های رفتاری آنها و روش‌های برخورد مربی با آنها تهیه کنند.

فعالیت ۱۵

هدف توانمندسازی ۱۳-۳: مشکلات رفتاری کودکان ناتوان را تحلیل و اصلاح کند.

فعالیت ۱۶

با ارائه توضیحات لازم در مورد مشکلات رفتاری کودکان ناتوان، مانند فعالیت قبل هنرجویان را برای انجام این فعالیت راهنمایی کنید.

هدف توانمندسازی ۱۴-۳: نکات قابل توجه مریان در رابطه با کودکان مشکل دار را بررسی کند.

فعالیت ۱۷

با جمع بندی و مرور مطالب ارائه شده در مورد مشکلات رفتاری کودکان، در رابطه با روش های برخورد مریی با کودکان مشکل دار با معرفی منابع علمی از هنرجویان بخواهید با جست و جو در این منابع، گزارشی در این زمینه ارائه دهند.

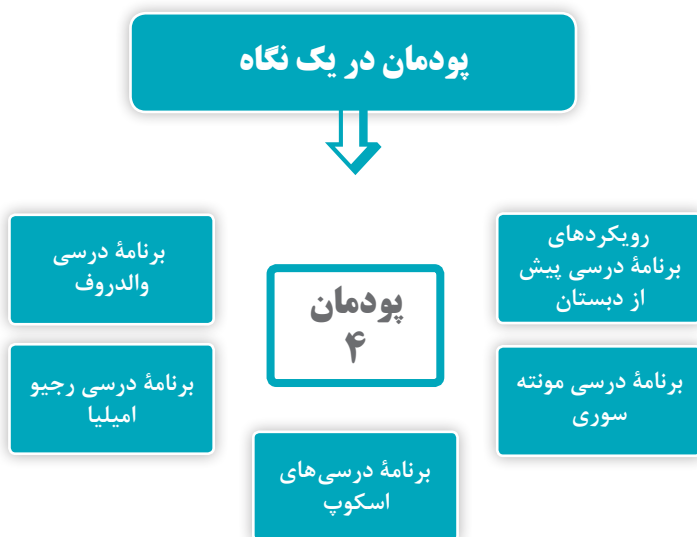
تمرین کنید

برای مروری بر پودمان و کسب شایستگی در هنرجویان، از آنها بخواهید قسمت «تمرین کنید» را انجام دهند و پرسش های خود را در این زمینه در کلاس مطرح کنند.

خودارزیابی

بعد از اتمام پودمان، از هنرجویان بخواهید با توجه به راهنمای «خودارزیابی»، آن را کامل کنند و آنگاه نتیجه حاصله را بررسی کنید. در صورت مشاهده مواردی که بیانگر کمبود آموخته های هنرجویان است آنها را راهنمایی کرده و مطالب را در زمینه مربوط، با آنها مرور کنید و اشکالات موجود را با طراحی تمرینات مختلف رفع نمایید.

پودمان ۴: به کارگیری رویکردها در آموزش و پرورش پیش از دبستان

چهارمین پودمان درس دانش فنی تخصصی، شناخت مشکلات شایع رفتاری کودکان است. این پودمان شامل یک واحد یادگیری است و بسته آموزشی آن شامل کتاب درسی، کتاب راهنمای هنرآموز و کتاب همراه هنرجو، فیلم آموزشی و پوستر آموزشی است.

کلید واژه‌ها: رویکرد برنامه‌درسی، اصول رویکرد، فضای آموزشی، محیط‌های مشوق، یادگیری حسی، محیط آرام، فعالیت روزمره، اضطراب جدایی، فعالیت روزمره، تعامل انسانی، بازی، مسئولیت‌پذیری، حس خود، مشارکت در مقابل رقابت، چیدمان اتاق، پروژه، محیط یادگیری، مفهوم پیوستگی، غلط‌آموزی، آموزش خنثی، کودکان شیرخوار و نوپا، پیش‌دبستان و کودکستان، مونته سوری، رجبو امیلیا، های اسکوپ، والدروف. **ابزار:** لوازم‌التحریر، تصاویر، فیلم آموزشی، کتاب همراه هنرجو، راهنمای هنرآموز. **فضا:** کارگاه/ کلاس، فضای مرکز پیش از دبستان. با معرفی محتوای پودمان با استفاده از نمودار بالا و با تأکید بر انجام فعالیت‌های آموزشی، به تدریس اهداف توانمندساز این پودمان بپردازید.

هدف توانمندسازی ۴-۱: اصول رویکرد آموزشی مونته سوری را بیان کند.

فعالیت ۱

از هنرجویان بخواهید در گروه‌های کلاسی در مورد تجربه‌های آموزشی دوره خردسالی خود ببینید و بگویند آیا در دوره کودکی به مهدکودک رفته‌اند و چه نوع تجربه آموزشی داشته‌اند؟ سپس در مورد تجربه‌ای که تأییدکننده اصول پنج‌گانه مونته سوری می‌باشد، با یکدیگر گفت‌وگو کنید و نتیجه آن را در کلاس ارائه دهید. برای کسب اطلاعات بیشتر می‌توانید از مطالب زیر استفاده کنید.

دانستنی‌های هنر آموز

رویکرد مونته سوری

ماریا مونته سوری نخست در مقام یک پزشک، فعالیت تربیتی خود را با کودکان عقب افتاده ذهنی شروع کرد. او پس از کسب موفقیت‌های چشمگیر در این زمینه، فلسفه و روش خود را در نخستین مرکز نگهداری کودکان فقیر با سنین سه تا شش سال در ناحیه سن لورنس از مناطق فقیرنشین اطراف شهر رم در سال ۱۹۰۷ به کار بست. پس از انتشار تجربیات تربیتی خود در این مرکز در کتابی با عنوان «کاربرد روش علمی آموزش در تعلیم و تربیت خانه کودکان» در سال ۱۹۰۹ و ترجمه آن به بیست زبان مختلف و انتشار آن به زبان انگلیسی تحت عنوان «روش مونته سوری»، روش او محبوبیت زیادی یافت و همین امر باعث شد تا او در کشورهای متعددی حضور یافته و نظرات آموزشی خود را ارائه کند. در این رویکرد آموزشی، برنامه‌ها کاملاً فردی شده و بر اساس سرعت و خواست کودک تنظیم می‌شوند. همچنین کودک در انتخاب فعالیت‌های آموزشی آزاد است. نظم، زیبایی و دسترسی ساده به ابزار و وسایل و واقعی و طبیعی بودن آن، عناصر اصلی محیط آموزشی مناسب هستند. مونته سوری از سویی با مطالعه و مشاهده منظم کودک، سعی در ارائه فعالیت‌هایی دارد که به میزان کافی برای کودک چالش‌برانگیز باشد و از سوی دیگر، اگرچه همواره دغدغه آزادی کودک را در انتخاب فعالیت‌های یادگیری داشته است اما محیط را به نحوی ساخت یافته تنظیم کرده تا آزادی کودک بی‌حد و مرز نباشد، در دیدگاه مونته سوری داشتن تمرکز بر روی یک فعالیت ویژگی اصلی دوران کودکی است که همین امر باعث شکوفایی استعدادهای درونی کودک می‌شود. ابداع وسایلی که حواس و بدن کودک را درگیر می‌کنند، عدم حضور فعالیت‌های انتزاعی در برنامه درسی، ارتباط با طبیعت، در نظر گرفتن ساعتی برای سکوت در برنامه روزانه مدرسه و دخالت نکردن معلم در فعالیت‌های کودک بر همین اساس می‌باشند.

هدف توانمندسازی ۲-۴: برنامه گروه‌های سنی (تولد تا پنج‌ساله) را بر مبنای رویکرد آموزشی موقته سوری شرح دهید.

فعالیت ۲

از هنرجویان بخواهید در گروه‌های کلاسی در مورد مشخصات محیط مشوق برای سنین مختلف کودکان از جمله کودکان شیرخوار، نوپا و پیش دبستانی گفت‌وگو کنند و نتیجه را در کلاس ارائه دهند. برای کسب اطلاعات بیشتر می‌توانید از مطالب زیر استفاده کنید.

دانستنی‌های هنر آموز

محیط‌های مشوق^۱

محیط‌هایی هستند که تعاملات مناسب و مثبت را تشویق می‌کنند و نیازهای تحولی، فردی و فرهنگی کودکان را مورد توجه قرار می‌دهند.

کودکان شیرخوار

دوره شیرخواری، دوره مهمی برای انسان است زیرا از لحظه تولد، احساس اعتماد کودکان شیرخوار در حال شکل‌گیری است. کودکان شیرخوار نیاز به درک این موضوع دارند که از آنها مراقبت خواهد شد و نیازهایشان برآورده می‌شود. احساس اعتماد قوی در دوره شیرخواری، منجر به رشد عاطفی و سلامت اجتماعی در زندگی آینده آنها می‌شود. زمانی که مراقبان فوراً به نیازهای کودک پاسخ دهند، اعتماد و حس امنیت شکل می‌گیرد. نسبت بزرگسال (مراقب) به کودکان شیرخوار باید کافی باشد به گونه‌ای که مراقب برای برآوردن نیازهای کودک شیرخوار به آسانی در دسترس باشد.

یادگیری حسی: کودکان شیرخوار با کسب اطلاعات از طریق حواس خود، به سرعت در حال یادگیری در مورد جهان اطرافشان هستند. فقدان تحریک حسی^۲ مانع رشد و نمو می‌شود. کودکان شیرخوار برای یادگیری، به فرصت‌های زیادی نیاز دارند مثلاً همان‌گونه که کودکان، اشیا را دستکاری کرده و به دهان خود نزدیک می‌کنند، به نور و حرکت نیز توجه می‌کنند و به صداها گوش می‌دهند؛ یا زمانی که شروع به حرکت می‌کنند، نیاز دارند اشیایی را کشف کنند که به آسانی در دسترس آنها باشد. به سبب آنکه کودکان شیرخوار اشیا را در دهانشان می‌گذارند، مراقبان باید ضمن ضدعفونی کردن اشیا و اسباب‌بازی‌ها، مواظب خطر خفگی در کودکان باشند.

۱- Encouraging environment

۲- Sensory Stimulation

ارتباطات انسانی: همان‌طور که کودکان شیرخوار رشد می‌کنند، نسبت به افراد پیرامون خود هم علاقه‌مند می‌شوند. آنها از صحبت کردن با دیگران لذت می‌برند و حتی پیش از اینکه شروع به حرف زدن نمایند، به تعامل با دیگران نیاز دارند. آنها به بزرگسالان حمایتگر نیاز دارند تا بتوانند به آرامی و با محبت مانع بروز حوادث خطرناک شوند.

محیط آرام: فعالیت خیلی زیاد یا یک محیط آشفته ممکن است کودکان شیرخوار را بیش از حد تحریک کند؛ آنها با صداهای بلند وحشت‌زده می‌شوند. بزرگسالان حمایتگر باید علاوه بر ایجاد محیط آرام، دوره‌های متناوب فعالیت، آرامش و خواب را نیز برای آنها فراهم کنند.

فعالیت روزمره: کودکان شیرخوار منحصر به فرد هستند و روال متفاوتی در خوردن، خوابیدن، بازی کردن و دفع ادرار و مدفوع دارند. بیشتر کودکان قبلاً در منزل فعالیت‌های روزمره‌ای را داشته‌اند. برای اینکه بتوانید از این فعالیت‌های روزمره شکل گرفته در محیط‌های دوران اولیه کودکی اطلاع داشته باشید، ارتباط با والدین مهم است.

کودکان نوپا

در سن هجده ماهگی، کودکان نوپا تحرک زیادی دارند و بدون هیچ‌گونه توجهی به امنیت و سلامت خود، به اکتشاف، بررسی و آزمایش محیط خود می‌پردازند. به همین دلیل، مراقبان باید اشیای خطرناک را از محیط دور کنند، نظارت دقیقی روی اشیاء و افراد اعمال کنند و کودکان نوپا را برای ابتکار عمل تشویق نمایند.

اضطراب جدایی: بیشتر کودکان شیرخوار و نوپا زمانی که والدین، آنها را در یک محیط جدید قرار می‌دهند مضطرب می‌شوند. این رفتار، «اضطراب جدایی» نامیده می‌شود و گاهی اوقات منجر به گریه طولانی می‌گردد. این رفتار، یک واکنش طبیعی هنگام جدایی از والدین است. مربیان با تجربه، اضطراب جدایی را درک می‌کنند و با یک روش درست به آن پاسخ می‌دهند و به کودک اطمینان می‌دهند که والدین او بر می‌گردد و سعی می‌کنند که کودک را با فعالیت‌های مورد علاقه‌اش سرگرم کنند.

در یک محیط مشوق، به والدین اجازه داده می‌شود که برای مدتی نزد کودک بمانند تا به سازگاری کودک با محیط جدید کمک کنند. مربیان همچنین مراقب هستند که والدین با روش حمایتگرانه از فرزند خود جدا شوند. مخفیانه خارج شدن ممکن است کودک را بترساند و تأثیر منفی بر حس اعتماد کودک خواهد داشت. تجربه کودکان از اضطراب جدایی ممکن است با انتقال اشیاء (یک شیء مناسب و مورد علاقه کودک از خانه) تعدیل شود و باید این اجازه به آنها داده شود.

آزادی همراه با محدودیت: کودکان نوپا به امنیت و در عین حال اندکی آزادی

۱- Separation anxiety

معمول و ساختاریافته نیاز دارند. به این دلیل مراقبان حمایتگر باید انتخاب‌های معقولی را در یک محیط امن برای آنها فراهم کنند. به عنوان مثال، یک کودک نوپا می‌تواند تصمیم بگیرد که با ماژیک یا مداد رنگی، رنگ‌آمیزی کند، ولی در مورد بازی در محیط بیرون، زمانی که کسی همراه او نیست، نمی‌تواند تصمیم بگیرد. بنابراین نسبت بزرگسال به کودک باید به اندازه‌ای باشد تا همهٔ کودکان به دقت نظارت شوند.

فعالیت روزمره: کودکان نوپا همانند کودکان شیرخوار برای انجام کارهای روزمره تلاش می‌کنند و می‌دانند که آنچه از آنها انتظار می‌رود در حقیقت برای کمک به آنهاست تا از نظر جسمی و روان‌شناختی، در محیط، احساس امنیت داشته باشند. انتظارات مربیان باید ثابت و هماهنگ باشد تا از امنیت روانی کودک حمایت کنند. به عنوان مثال، ممنوعیت دویدن در فضای داخل در یک روز و چشم‌پوشی کردن در روز بعد باعث سردرگمی می‌شود.

تعامل انسانی: بیشتر کودکان نوپا دوست دارند که با کودکان دیگر تعامل داشته باشند. با این حال که هنوز از همراهی با کودکان دیگر لذت می‌برند اما کاملاً خود محور هستند. از دیدگاه خودمحوری آنها، سهمی شدن با دیگران مشکل است. محیط مشوق این موضوع را تأیید می‌کند و انواع متفاوتی از اسباب‌بازی‌ها را در مواقع تعارض برای کودکان فراهم می‌کند.

کودکان نوپا به دلیل نداشتن زبان گویا و رشد اخلاقی نمی‌توانند در بعضی از موقعیت‌ها با روش‌های مناسب اجتماعی واکنش نشان دهند. بنابراین، غیرطبیعی نیست که قشقرق و بداخلاقی‌هایی داشته باشند یا زمانی که به آنچه که می‌خواهند نمی‌رسند، عصبانی شوند. در یک محیط حمایتگر، مربیان، این موضوع را درک می‌کنند و به شیوهٔ ثابت ولی دوستانه و محبت‌آمیز نسبت به آن عکس‌العمل نشان می‌دهند. به عنوان مثال، اگر کودکی به دلیل آنکه هنوز نوبتش نشده است، اعتراض می‌کند، مراقب ممکن است بگوید «می‌دانم که منتظر ماندن سخت است، تو می‌توانی در کنار من بنشینی» در چنین مواردی مربی احساسات کودک را تأیید می‌کند.

کودکان کودکستان و پیش‌دبستانی

کودکان سه تا پنج ساله به رشد خود در همان مسیری که به عنوان نوزاد شروع کرده‌اند، ادامه می‌دهند و تقریباً هر روزه مهارت‌ها و توانایی‌های جدیدی نشان می‌دهند. آنها هر چیزی را که دیروز نمی‌توانستند انجام دهند ممکن است امروز انجام دهند. کودکان کودکستانی و پیش‌دبستانی در یک محیط حمایتگر، جایی که مربیان پذیرا و مهربان و در عین حال راسخ هستند، حس مثبتی از خود نشان خواهند داد و تعاملشان با دیگران به طور روزافزونی از نظر اجتماعی مناسب‌تر خواهد شد. آنها به دوستی و بازی گروهی علاقمند می‌شوند. حمایت گرم

بزرگسالان به آنها کمک می‌کند تا یاد بگیرند که چگونه با دیگران همکاری کنند، خشنودی خود را به تأخیر بیندازند و دیدگاه دیگران را در نظر بگیرند.

حس خود^۱: مفهوم «خود» در کودکان کودکانی و پیش دبستانی کاملاً شکننده است ولی اگر ارتباط با بزرگسالان گرم و صمیمی باشد، رشد می‌یابد؛ بنابراین آنها به فعالیت‌های طراحی شده‌ای برای رشد حس شایستگی و خود ارزشی مثبت و همچنین فرصت‌هایی برای ابتکار، یاد گرفتن از اشتباهات و ارتباط با اشیا و مردم به شیوه‌های مثبت نیاز دارند. مربیان باید بدانند که چگونه «حس مثبت از خود» رشد می‌کند. فقط گفتن اینکه کودکان خاص هستند و آموزش آواز و شعر در مورد منحصر به فرد بودن آنها کافی نیست. کودکان یاد می‌گیرند که احساس منحصر به فرد بودن را از طریق ارتباطات مثبت و حمایت روزانه داشته باشند. مربیان حمایتگر می‌دانند که همه ما اشتباه می‌کنیم و به کودکان کمک می‌کنند که اشتباهات خود را بپذیرند و از آنها درس بگیرند.

تأثیر فرهنگ بر اعتماد به خود^۲: ادراکات کودکان از «خود»، از فرهنگی که در آن زندگی می‌کنند، ریشه می‌گیرد. مربیانی که هنجارهای فرهنگی مختلف را همانند تفاوت‌های فردی درک می‌کنند از رشد اعتماد به خود کودکان به خوبی حمایت می‌کنند.

محیط‌های مناسب از نظر فرهنگی: بهترین کارکرد کودکان در همهٔ سنین در محیط‌هایی است که احساس ارزشمندی و پذیرش می‌کنند. از این رو محیط‌های یادگیری که ماهیت چند فرهنگی جامعه را منعکس می‌کنند مؤلفهٔ مهمی از یک محیط یادگیری مشوق هستند. کودکان نیاز دارند تصاویر مردمی را که مشابه آنها هستند، ببینند و با اشیایی که از نظر فرهنگی به آنها مربوط هستند مشغول شوند. تفاوت‌های فرهنگی باید کاملاً در بازی‌های نمایشی، کتاب‌ها، تابلوی اعلانات و مانند اینها منعکس شود. به عنوان مثال، لازم است جعبه‌ها و بسته‌های غذا از یک تنوع فرهنگی در بازی «خانه‌داری» برخوردار باشند و از بزرگسالان فرهنگ‌های مختلف برای گفتن یک داستان مناسب دعوت به عمل آید.

فعالیت روزمره: ساختار و فعالیت روزمره برای سلامت روانی و جسمی کودکان کودکان و پیش دبستان اهمیت دارد. این کودکان، مانند کودکان نوپا، تا حدی به آزادی در محیط نیاز دارند و می‌توانند انتخاب‌های بیشتری نسبت به کودکان نوپا داشته باشند. به عنوان مثال، کودکان سه تا پنج ساله می‌توانند یک فعالیت از بین بازی با مکعب، نقاشی کردن، گوش کردن به یک داستان انتخاب کنند. انتخاب کردن و بازی کردن با دیگران موجب رشد اعتماد به خود می‌شود.

انتقال: کودکان در ادامهٔ این فعالیت‌های روزمره برای انتقال از یک فعالیت به

۱_ Sense of self

۲_ Self - Confidence

فعالیت دیگر به کمک نیاز دارند. اطمینان داشته باشید که انتظارات شما نسبت به توانایی‌های کودکان، معقول و از نظر تحولی مناسب باشد.

انتظارات: کودکان سه تا پنج ساله به طور روزافزونی قادر به درک قوانین رفتار هستند. زمانی که انتظارات مرهبن روشن و ثابت باشد، کودکان رفتار مناسب را یاد می‌گیرند.

بازی: ایجاد فرصت‌هایی برای بازی‌های سازنده و نمایشی (نمایش‌های اجتماعی) در مراکز پیش از دبستان ضروری است. این بازی‌ها، استرس یا اضطراب کودکان را کاهش می‌دهند. به عنوان مثال، کودکی که نقش مادر یا پدر یک عروسک را بازی می‌کند، پذیرش برادر یا خواهر جدید برای او راحت‌تر خواهد بود. کودکی که از سگ‌ها می‌ترسد ممکن است در هنگام بازی، یک سگ خیالی را تصور کند. ایجاد فرصت‌هایی برای بازی بدون استرس به کودکان کمک می‌کند تا بتوانند در واقعیت با این رویدادها روبه‌رو شوند.

مسئولیت‌پذیری^۱: کودکان کودکستانی و پیش‌دبستانی می‌توانند مسئولیت زیادی در کلاس داشته باشند. کودکان می‌توانند اسباب‌بازی‌ها را تمیز و آنها را در مکان‌های مناسب خود قرار دهند. وسایل آموزشی یا خوراکی را آماده کنند و خیلی چیزهای دیگر. مسئولیت‌پذیری اعتماد به خود و احساس شایستگی را به دنبال می‌آورد.

مشارکت در مقابل رقابت^۲: زمانی که فعالیت‌های رقابتی در کودکستان و پیش‌دبستان افزایش می‌یابد، تمایل کودکان برای مقایسه خود با دیگری نیز زیاد می‌شود. آنها بر اساس نتایج فعالیت‌های رقابتی به سرعت خود را به عنوان افراد موفق یا شکست خورده می‌شناسند. در طول زمان، مجموعه فعالیت‌های رقابتی با تجربه شکست می‌تواند اثرات منفی طولانی و مخربی بر کودک داشته باشد.

کودکان کودکستانی و پیش‌دبستانی می‌توانند یاد بگیرند که با مشارکت هم کار کنند. آنها به خوبی در گروه‌های دو نفره بر روی تکالیف مشخصی کار می‌کنند که حدود روشنی برای رفتار دارد.

چیدمان اتاق: چیدمان فیزیکی محیط یادگیری، بر رفتار کودکان تأثیر می‌گذارد. در زیر ملاحظات کلی‌تری برای چیدمان یک محیط یادگیری وجود دارد که رفتار «جامعه پسند» را تشویق می‌کند:

■ مراکز فعالیت گروه‌های کوچک، شلوغ و آرام را برای جلوگیری از برخورد جدا کنید. به عنوان مثال، بازی نمایشی و مکعب‌ها ممکن است در یک بخش باشد و کتاب‌ها و گوش کردن در بخش دیگر.

■ فضاهای باز و راه‌های عبور وجود داشته باشد به طوری که کودکان بتوانند به

۱_ Take responsibility

۲_ Competition

آسانی و بدون مزاحمت برای دیگران، در اطراف اتاق حرکت کنند.

- برخی از وسایل را در دسترس کودکان قرار دهید. به طوری که برای بازگرداندن آنها به کمک بزرگ‌ترها نیازی نداشته باشند. به آنها مراقبت درست از وسایل را آموزش دهید.
- مطمئن باشید که فضای زیادی برای فعالیت هر گروه کوچک وجود داشته باشد. به عنوان مثال، منطقه مکعب به فضای کافی برای درست کردن ساختمان و منطقه کتاب به فضایی برای خواندن چندین کودک در یک زمان نیاز دارد.

فعالیت ۳

از هنرجویان بخواهید بازدیدی از یک مهد کودک داشته باشند و برنامه آموزشی کودکان شیرخوار و نوپا را بررسی کنند. سپس پیشنهادهایی برای پیشرفت برنامه‌های مراقبت از کودک شیرخوار و نوپا را به صورت یک گزارش در کلاس ارائه دهند.

فعالیت ۴

از هنرجویان بخواهید خود را در جایگاه یک مربی مهد کودک تصور کنند و محیطی را فراهم سازند که کودکان آزادانه دست به انتخاب بزنند. به عنوان یک مربی برای آماده کردن محیط کارهایی را که باید انجام دهند، فهرست نمایند. سپس در گروه‌های کلاسی در مورد آن گفت‌وگو کرده و نتایج را در کلاس ارائه دهند.

هدف توانمندسازی ۳-۴: محیط یادگیری رویکرد آموزشی مونته سوری را توضیح دهد.

فعالیت ۵

از هنرجویان بخواهید با مطالعه و استفاده از بخش «محیط مطلوب در رویکرد مونته سوری»، ویژگی‌های یک محیط یادگیری مناسب برای کودکان سه تا پنج سال را فهرست کنند. مطمئن باشند که سن کودکان با محیط مورد نظر تناسب داشته باشد. سپس نتیجه را در کلاس ارائه دهند و با نتایج سایر دوستان مقایسه کنند. برای کسب اطلاعات بیشتر می‌توانید از مطالب زیر استفاده کنید.

دانستنی‌های هنر آموز

کلاس مونته سوری

در کلاس‌های مونته سوری به جای صندلی‌ها و نیمکت‌های چیده شده ردیفی در کلاس‌های معمول و سنتی، کودکان به تنهایی و یا در گروه‌های کوچک، دور میزهای کوچکی که در کلاس وجود دارد، جمع شده و یا روی کف کلاس

نشسته‌اند و مشغول انجام کار هستند. فعالیت‌های مختلفی حول بازی‌های مربوط به یادگیری، گردآوری شده و براساس ضریب دشواری مرتب شده‌اند. این فعالیت‌ها از عینیت به سمت ذهنیت مرتب شده‌اند. بازی‌ها با استفاده از کارت، ابزار و وسایل چوبی، پارچه‌ای و فلزی که برای آموزش مفاهیم مختلفی چون اندازه، شکل، وزن، بافت، رنگ و صدا تهیه شده‌اند، انجام می‌شوند. طراحی این ابزار و وسایل به گونه‌ای است که به‌طور خودکار به کودک بازخورد ارائه دهند و آنان از این طریق بتوانند خطاهای خود را اصلاح کنند.

فعالیت ۶

از هنرجویان بخواهید با توجه به حوزه‌های یادگیری (شامل زندگی عملی، پرورش حواس، ارتباطات، زبان و سواد، ریاضیات، جنبه‌های فرهنگی زندگی، خلاقیت) در رویکرد مونتسوری بازدیدی از یک مهد کودک داشته باشند. سپس فهرستی از وسایل و موادی را که به تفکیک در هر زمینه یادگیری می‌توان به کار برد، تهیه کنند و آن را در کلاس ارائه دهند. برای کسب اطلاعات بیشتر می‌توانید از مطالب زیر استفاده کنید.

دانستنی‌های هنر آموز

نمونه‌ای از مواد و وسایل در رویکرد مونتسوری الف) زندگی عملی:

پارچ، ظرف‌های کوچک، صافی و قیف؛
قاشق، ملاقه، در پوش بطری؛
قفل و کلید؛
انواع مهره کوچک و بزرگ، نخ و سوزن، دکمه؛
وسایل گردگیری؛
وسایل شست‌وشو؛
وسایل باغبانی و مراقبت از گیاهان.

ب) حواس:

استوانه‌های دکمه‌دار؛
برج صورتی؛
پلکان پهن؛
میله‌های بلند؛
جعبه‌های رنگ؛
حجم‌های هندسی؛
جعبه‌های صدا؛
شیشه مزه‌ها.

ج) ریاضیات:

کارت اعداد؛

عددهای سنباده؛

میله‌های اعداد.

د) ارتباطات، زبان و سواد:

وسایل طراحی؛

حروف سنباده؛

برچسب نام.

و) جنبه‌های فرهنگی زندگی:

کره زمین؛

نقشه؛

میز طبیعت؛

پرچم‌ها و پازل نقشه جهان؛

کارت حیوانات و گیاهان؛

تقویم.

هدف توانمندسازی ۴-۴:

برنامه درسی «مونه سوری» را براساس حوزه‌های یادگیری تهیه کند.

فعالیت ۷

از هنرجویان بخواهید، با توجه به فرهنگ خانواده‌ها، فعالیت‌هایی در برنامه کلاسی کودکان جهت ایجاد پیوند بین خانه و مهد کودک طراحی کنند. سپس راجع به آنها در گروه‌های کلاسی گفت‌وگو کرده و نتیجه را در کلاس ارائه دهند.

هدف توانمندسازی ۴-۵:

تاریخچه رویکرد آموزشی «های اسکوپ» را بیان کند.

فعالیت ۸

از هنرجویان بخواهید اگر از یک مرکز پیش از دبستانی که روش آموزشی «های اسکوپ» را معرفی کرده است، بازدید داشته‌اند، تجربه خود را در کلاس ارائه دهند. در غیر این صورت، در مورد این رویکرد از منابع علمی جست‌وجو کنند و نتیجه را به صورت بروشور در کلاس ارائه دهند. برای کسب اطلاعات بیشتر می‌توانید از مطالب صفحه بعد استفاده کنید.

برنامه پیش دبستانی پری

این پروژه یکی از مشهورترین تجربه‌های آموزشی در ۶۰ سال گذشته است. در این مطالعه پرستشی اساسی مطرح شده است: آیا پیش دبستان، نمره‌های بهره‌هوشی کودکان محروم را افزایش می‌دهد و از شکست و افت تحصیلی آنها در سطوح بالاتر جلوگیری می‌کند؟ پروژه پیش دبستانی پری برخاسته از عقاید دیوید ویکارت است.

مرکز پیش‌دبستانی پری در اکتبر ۱۹۶۲ کار خود را آغاز کرد. در حقیقت دست‌اندرکاران این مرکز تلاش زیادی کردند تا ثابت نمایند که کودکان آفریقایی تبار آمریکایی عقب مانده ذهنی نیستند. دست‌اندرکاران این برنامه در حقیقت بر رشد شناختی کودکان تمرکز داشتند و این فرایند را از طریق کارها و فعالیت‌های عملی و دستی و بازی با کودکان صورت می‌دادند و در همه حال، کودکان، در معرض یادگیری فعال قرار می‌گرفتند. این پروژه به مدت ۵ سال ادامه داشت و در هر دوره پاییزی، گروه تازه‌ای از کودکان به این مراکز راه می‌یافتند. بسیاری از آنان به مدت دو سال به این مراکز می‌رفتند و در پایان دوباره آزمون‌های هوش از آنها به عمل می‌آمد. وقتی اولین گروه کودکان با تجربه از آزمون‌های به عمل آمده به نتیجه رسید، افزایش بیش از ۱۵ نمره بهره‌هوشی را نشان می‌دادند.

در حقیقت، این پروژه یکی از مشهورترین اقدام‌های مربوط به مداخله زود هنگام است که هم کودکان و هم مادران و پدران را شامل می‌شود. در اوایل دهه ۱۹۶۰، پنجاه‌وهشت کودک سیاه پوست از خانواده‌هایی که وضعیت اجتماعی و اقتصادی ضعیفی داشتند، یک برنامه آموزشی پیش‌دبستانی دوساله را که کیفیت بالایی داشت، دریافت کردند و مادران آنان نیز به طور هم‌زمان تحت برنامه قرار گرفتند. سرنوشت بعدی این کودکان با یک گروه کنترل هم‌تا متشکل از شصت‌وپنج کودک از همان محله محروم سیاه‌پوستان در میشیگان مقایسه شد. کسانی که در برنامه حضور یافته بودند عملکرد بهتری در مدرسه و تحصیلات بزرگسالی داشتند و احتمال فارغ‌التحصیل شدن و به دست آوردن شغل در آنان بیشتر بود. میزان دستگیری آنان در سن نوزده سالگی ۴۰ درصد پایین‌تر از گروه آزمایش بود. کودکانی که در برنامه پیش‌دبستانی حضور یافته بودند در سن بیست‌وهفت سالگی به گونه معناداری احتمال بیشتری وجود داشت که تحصیلات خود را به پایان برسانند، خانه شخصی داشته باشند و درآمدی بیش از ۲۰۰۰ دلار در ماه به دست آورند. در گروه کنترل، ۳۵ درصد آنان پنج بار یا بیشتر دستگیر شده بودند که این میزان برای کسانی که در برنامه پیش‌دبستانی حضور یافته بودند، ۱۷ درصد بود.

فعالیت ۹

از هنرجویان بخواهید در مورد ویژگی‌های شناختی کودکان از دیدگاه پیاژه به منابع علمی مراجعه کنند و خلاصه‌ای از یافته‌های خود را در کلاس گزارش دهند.

هدف توانمندسازی ۶-۴: اصول رویکرد آموزشی «های اسکوپ» را بیان کند.

فعالیت ۱۰

از هنرجویان بخواهید با در نظر گرفتن اصول اساسی رویکرد «های اسکوپ» (۱- کودکان، یادگیرندگانی فعال، ۲- علایق کودکان محور برنامه درسی ۳- مربیان تسهیل‌گران یادگیری هستند)، راجع به ویژگی‌های محیط یادگیری در گروه‌های کلاسی گفت‌وگو کرده و نتیجه را در کلاس ارائه دهند.

هدف توانمندسازی ۷-۴: محیط یادگیری رویکرد آموزشی «های اسکوپ» را توضیح دهد.

در مورد محیط یادگیری مدارس «های اسکوپ» و چیدمان آنها با هنرجویان گفت‌وگو کنید.

هدف توانمندسازی ۸-۴: برنامه آموزشی «های اسکوپ» را توضیح دهد.

برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد برنامه آموزشی «های اسکوپ» می‌توانید از مطالب زیر استفاده کنید:

دانستنی‌های هنر آموز

مربیان به طور حرفه‌ای برای کار با کودکان خردسال آموزش دیده‌اند. نقش مربیان دوران اولیه کودکی در واقع شناخت ماهیت کودکان خردسال، نیازهای تحولی آنها، محیط‌های اجتماعی که در آن زندگی می‌کنند و شاخص‌های برنامه‌ریزی درسی و آموزشی مناسب از نظر تحولی و فرهنگی است. مربیان شایسته، برنامه پیوسته‌ای برای رشد حرفه‌ای خود در پیش می‌گیرند تا بتوانند درباره رشد و فعالیت‌های مبتنی بر پژوهش، دانش به روزی داشته باشند. علاوه بر این، مربیان شایسته به عنوان حامیان کودکان خردسال و خانواده‌های آنها خدمت می‌کنند.

از هنرجویان بخواهید تجربیات آموزشی دوره خردسالی خود را به خاطر آورند، برای نمونه مربی‌شان از چه روش راهنمایی کودک استفاده می‌کرد؟ آیا آن روش‌ها به آنها کمک کرد رفتار مناسب را یاد بگیرند؟ آیا مربیان، بیشتر به کنترل کودکان علاقه‌مند بودند یا به آموزش رفتار مناسب به آنها؟ و غیره. سپس به پرسش‌های زیر پاسخ دهند:

مربیان آنها درباره نحوه یادگیری کودکان چه نظری داشتند؟
خلاصه‌ای از نظرات مربیان خود را در این زمینه ارائه کنند؟
روش آموزش کدام مربی متمایز از مربیان دیگر بود؟
در پایان، روش مربیان‌شان را با رویکرد «های اسکوپ» مقایسه کنند.

هدف توانمندسازی ۹-۴:

عناصر اصلی رویکرد آموزشی «های اسکوپ» را برای آموزش دوران اولیه تعیین کند.

از هنرجویان بپرسید اگر به عنوان یک مربی در مهد کودک بخواهند این رویکرد را برای اولین بار اجرا کنند چه اقداماتی انجام می‌دهند؟ راجع به آن در گروه‌های کلاسی گفت‌وگو کنند و نتیجه را در کلاس ارائه دهند. برای کسب اطلاعات بیشتر می‌توانید از مطالب زیر استفاده کنید.

دانستنی‌های هنر آموز

رویکرد رژیو امیلیا

گرچه آرای تربیتی لوریس مالاگازی مبنای همه فعالیت‌های تربیتی در مراکز رژیو می‌باشد اما نمی‌توان او را بنیان‌گذار این رویکرد دانست. رویکرد رژیو امیلیا برآمده از شرایط بعد از جنگ جهانی دوم و جنبش مردمی در شهری با همین نام بود که به دنبال بازسازی فرهنگی و اجتماعی منطقه آسیب دیده خود از طریق تربیت افرادی خلاق و نقاد و پایبند به ارزش‌های دموکراتیک بودند. اولین مرکز تربیت کودکان با این رویکرد در سال ۱۹۴۶ در دهکده‌ای به نام ویلا سلا در اطراف شهر رژیو با تلاش مردم منطقه و با فروش ابزار جنگی باقی‌مانده از ارتش آلمان و با رهبری مالاگازی شکل گرفت. گفتنی است که هم‌اکنون تمام مدارس رژیو در مقطع پیش‌دبستان فعال هستند. ارتباطات متقابل در قلب فعالیت‌های آموزشی در این رویکرد قرار دارد. ارتباطات همواره مبتنی بر گفت‌وگو و احترام متقابل و گوش فرا دادن و ارزش نهادن به نظرات دیگران می‌باشد. از آنجا که یادگیری در این رویکرد در بستر تعامل با محیط شکل می‌گیرد این رویکرد نیز مانند رویکرد مونته‌سوری بر زیبایی و غنای محیط تأکید فراوانی دارد تا آنجا که از آن با عنوان مربی سوم یاد می‌شود. در هر مدرسه یک آتلیه و یک مربی آتلیه و آتلیه‌های کوچکی در هر کلاس وجود دارد تا محلی برای

فعالیت هنری و عملی و پرورش خلاقیت کودکان باشد. فعالیت‌های آموزشی در قالب روش پروژه برآمده از علایق و نیازهای کودکان و هدایت شده توسط گروه مربیان است. در ابتدای هر سال تحصیلی، مربیان آموزشی، مربیان آتلیه و متخصصین برنامه‌درسی در یک فعالیت مشترک موضوعاتی را بر اساس علاقه‌های ابراز شده توسط کودکان در سال قبل و سؤالاتی که برای معلمان در حین انجام پروژه‌های گذشته ایجاد شده است. برای بررسی گسترده و عمیق در طول سال مطرح کرده و پروژه‌هایی را در این راستا تعریف می‌کنند. اگرچه این پروژه‌ها اهداف کلی را نه از جنس اهداف رفتاری دنبال می‌کنند اما روند پیشروی آنها کاملاً بر اساس اقتضات پیش آمده تعیین می‌گردد.

هدف توانمندسازی ۴-۱۰: اصول رویکرد آموزشی «رجیو امیلیا» را بیان کند.

در مورد رویکرد آموزشی رجیو امیلیا و اصول آن توضیح دهید.

هدف توانمندسازی ۴-۱۱: ویژگی‌های رویکرد آموزشی «رجیو امیلیا» را شرح دهد.

با نتیجه‌گیری از مطالب گفته شده، در مورد ویژگی‌های رویکرد آموزشی رجیو امیلیا توضیح دهید^۱.

هدف توانمندسازی ۴-۱۲: محیط یادگیری رویکرد آموزشی «رجیو امیلیا» را توضیح دهد.

برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد رویکرد «رجیو امیلیا» می‌توانید از مطالب زیر استفاده کنید:

دانستنی‌های هنر آموز

جان دیویی (۱۸۵۹-۱۹۵۲)

جنبش آموزش پیشرو از سوی جان دیویی، که از سرشناس‌ترین مربیان پیشرو قلمداد می‌شود، برپا شد. او در ایالات متحده به دنیا آمد و بزرگ شد. دیویی آموزش دوره‌ی کودکی خود را دوره‌ای غیر جذاب و خسته‌کننده می‌دانست. او به عنوان استاد فلسفه در دانشگاه شیکاگو و کلمبیا، درباره‌ی آموزش و یادگیری به طور مبسوط

۱- در صورت امکان، با تهیه فیلم‌های آموزشی در مورد رویکردها، فضا و تجهیزات، ... و نمایش آنها برای هنرجویان، آموزش مؤثری را در کلاس ارائه دهید.

سخن گفته و مطالب زیادی را به رشتهٔ تحریر در آورده است. دیویی آموزش سنتی را رد کرد و برنامهٔ آموزشی کودک محور همراه با تعامل اجتماعی، یادگیری تجربی و فرصت‌هایی برای حل مسائل واقعی زندگی را مطرح کرد. از نظر دیویی، تجربه و تفکر در تربیت بسیار مهم تلقی شده است. انباشتن اطلاعات بی‌معنی در ذهن، یادگیری و فهم واقعی نیست. یادگیری واقعی از طریق تجربه، یعنی تأثیر و تأثر متقابل فرد با محیط صورت می‌گیرد، او منتقد اندیشه‌های فروبل در مورد آموزش کودکان خردسال بود، چون فروبل گمان می‌کرد که کودکان فقط از معلمان تقلید می‌کنند. دیویی اظهار داشت که مدرسه، زندگی است و تجربه‌های مدرسه به جای اینکه تنها آنها را برای آینده آماده سازد باید انعکاسی از زندگی روزمرهٔ کودکان باشد. او معلمان را ترغیب می‌کرد که روی علایق کودکان سرمایه‌گذاری کنند و ابعاد آموزش سنتی را در طرح‌های پژوهشی، گردش علمی، و حل مسئله بگنجانند.

مفهوم پیوستگی^۱، هستهٔ اصلی تفکر دیویی در خصوص یادگیری تجربی بود. مفهوم پیوستگی از نظر دیویی این بود که برخی از تجربه‌ها موجب غلط‌آموزی می‌شوند، و مسیر منفی را برای تجربه‌های آتی کودک رقم می‌زنند. بعضی تجربه‌ها از نظر آموزشی خنثی^۲ هستند؛ آنها نه پیشرفت کودک را تسهیل می‌کنند و نه مانع ترقی آن می‌گردند. از سوی دیگر، برخی از تجارب آموزشی نیز مثبت هستند و مسیری را برای رشد مثبت، فراهم می‌سازند. به عنوان نمونه، فرض کنید از کودک بخواهید هنگام صرف میان وعده، به هر یک از همکلاسی‌های خود دستمال سفره بدهد. آن تجربه در شرایطی آموزشی خواهد بود که کودک مفهوم ریاضی تناظر یک به یک را از این تجربه بیاموزد و به این ترتیب شما به او کمک می‌کنید هر بار که یک دستمال سفره در جلوی کودکی می‌گذارد، به شمارش آن نیز بپردازد. از سوی دیگر اگر این فعالیت یک امر روزمره باشد و کودک قبلاً آن را بارها و بارها به انجام رسانده باشد، فعالیت خنثی است. همین فعالیت می‌تواند غیرآموزشی باشد اگر از کودک بخواهید که به عنوان تنبیه دستمال سفره‌ها را به کودکان بدهد، در این صورت کودک از دست شما عصبانی می‌شود و به تکلیف توجه نمی‌کند. به همین ترتیب، یادگیری خواندن نیز اگر لذت بخش باشد و فرصت‌هایی برای کودکان فراهم سازد، آموزشی خواهد بود، اما اگر بی‌معنا و ناخوشایند باشد، غیرآموزشی خواهد بود. اینکه یک فعالیت آموزشی است یا نه، بستگی به کودکی دارد که به آن فعالیت مشغول است.

از هنر جوان بخواهید در مورد چیدمان محیط مهد کودک، که سبب پرورش خلاقیت و کنجکاوای کودکان می‌شود. در گروه‌های کلاسی گفت‌وگو کنند و ویژگی‌های چنین محیطی را به صورت نقاشی طراحی نمایند. برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد محیط آموزشی رویکرد رجیو امیلیا می‌توانید از مطالب صفحه بعد استفاده کنید.

فعالیت ۱۳

۱- Continuity

۲- Miseducative

۳- Neutral

دانستنی‌های هنر آموز

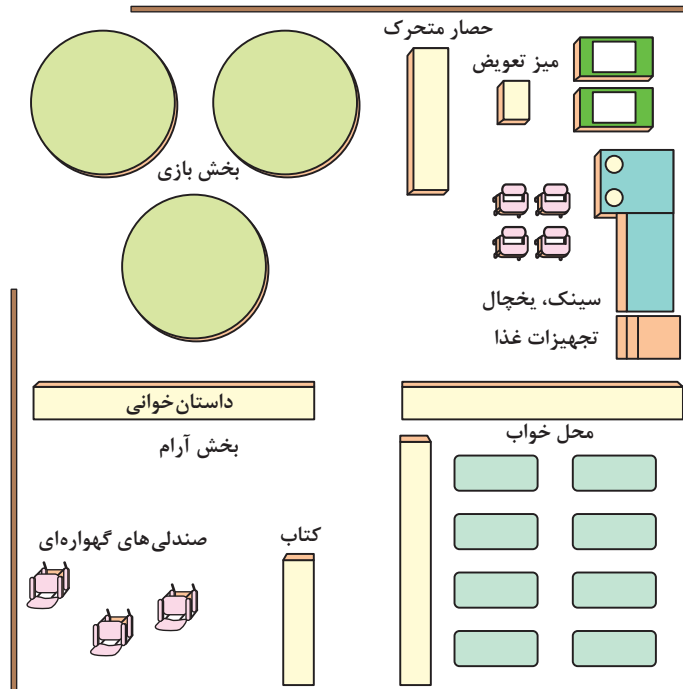
چیدمان اتاق

نحوه چیدمان وسایل، بسته به نیاز کودکان و منابع موجود، متفاوت است و قاعده مشخصی درباره چیدمان وسایل برای هر گروه سنی وجود ندارد. در زیر، ویژگی‌های کلی چیدمان اتاق کودکان شیرخوار، نوپا، پیش دبستانی و کودکانی مورد بحث قرار گرفته است. شایان ذکر است که همه این موقعیت‌ها باید برای افراد معلول نیز در دسترس باشند.

کودکان شیرخوار و نوپا

کودکان شیرخوار و نوپا شباهت‌هایی دارند، اما برخی تفاوت‌های میان آنان بر چیدمان فیزیکی محیط‌های یادگیری آنان تأثیرگذار است. تفاوت‌ها به بخش‌های غذا خوردن و خوابیدن و همچنین به بخش‌هایی مربوط است که برای انجام فعالیت‌ها طراحی شده است.

کودکان شیرخوار: کودکان شیرخوار به مکان‌هایی برای صرف غذا، تعویض پوشک، خوابیدن و بازی کردن نیاز دارند. هر کودک به یک تختخواب اختصاصی

شکل ۱- یک نمونه از محیط فیزیکی برای کودکان شیرخوار

نیاز دارد. از آنجا که تغذیهٔ کودکان به طور متناوب انجام می‌شود، قرار دادن چند صندلی بلند در مکانی که به این امر اختصاص یافته، ضرورت دارد. صندلی‌ها نیز پس از هر بار استفاده باید به طور دقیق ضدعفونی شوند.

کودک شیرخوار برای تعامل با بزرگسالان، حرکت در محیط اطراف و جست‌وجوی اشیاء به فضاهای تمیز و پوشیده از فرش نیاز دارند. در چنین فضاهایی لازم است اشیاء را به گونه‌ای قرار دهیم که کودک به آسانی بتواند به آنها دسترسی یابد. کودکان شیرخوار برای گوش کردن به آهنگ‌ها و خوابیدن به فضایی آرام نیاز دارند.

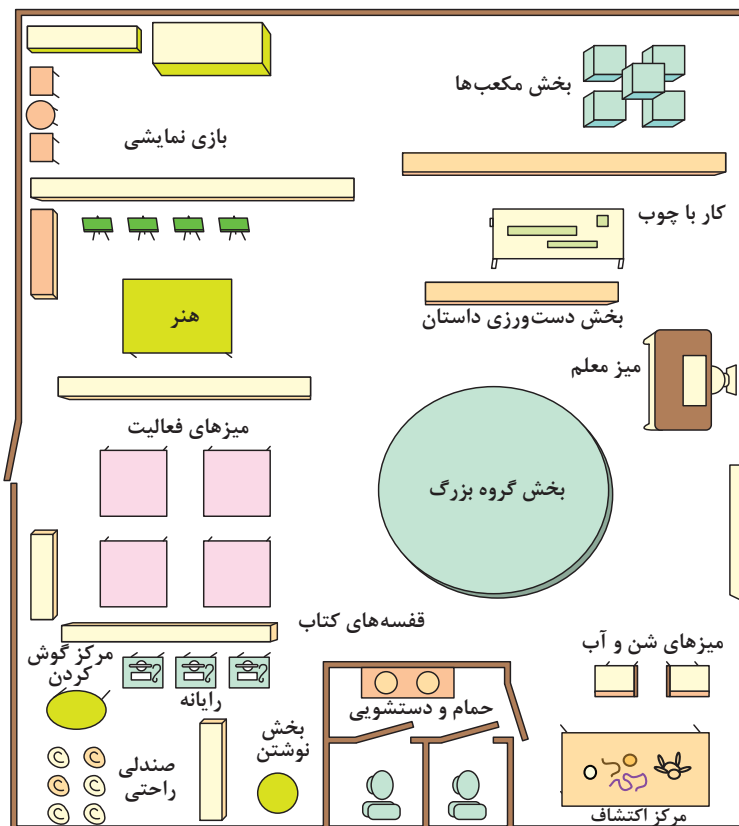
کودکان نوپا: برای کودکان نوپا، محیط‌هایی را باید فراهم ساخت که بتوانند به گونه‌ای فعال در گروه‌های کوچک یا به طور فردی در اطراف خود به جست‌وجو و اکتشاف بپردازند. شکل ۲ یک نمونهٔ محیط برای کودکان نوپا را نشان می‌دهد.

بخش‌های ویژهٔ ماهیچه‌های حرکتی درشت و دست‌ورزی، کودکان را به حرکت و سر و صدا دعوت می‌کند. آنها همچنین بزرگ‌ترین بخش‌هایی هستند که کودکان نوپا می‌توانند آزادانه حرکت کنند. محل دست‌ورزی، امکان انجام بازی‌های فردی، موازی و شرکت‌پذیری را برای کودکان نوپا فراهم می‌آورند. البته باید توجه داشت که در این سن، کودکان نشانه‌های ابتدایی از بازی‌های مشارکتی با همسالان از خود نشان می‌دهند. چنین محیط‌هایی فضای مناسبی برای فعالیت‌های گروهی مثل زمان قصه‌گویی و زمان خواب نیز خواهند بود. میزهای آب و شن مانند اتاق هنر برای کار با مایعات و مواد شکل‌پذیر مورد استفاده قرار می‌گیرند. مواد موجود در بخش هنر، قابل تغییرند و شامل گل رس، خمیر بازی، رنگ و مواد مختلفی هستند که در طرح‌های گوناگون از آنها استفاده می‌شود. در این میان وسایلی همچون ماژیک و مداد رنگی نیز باید در دسترس کودک قرار داده شوند.

بخش کتاب، محل آرامی است که کودکان نوپا می‌توانند در آن راحت باشند و لم بدهند. زمانی که تعدادی از آنان کتاب‌های متناسب با دورهٔ تحول خویش را جست‌وجو می‌کنند، قسمتی از میز کار به آنان اختصاص می‌یابد. برای کتاب‌خوانی در آغوش که یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های کودکان نوپا به شمار می‌رود، می‌توان از یک مبل استفاده کرد.

از آنجا که کودکان نوپا عادات غذایی متفاوتی دارند، باید میان وعده‌ها را طبق برنامهٔ فردی، برای هر یک از کودکان فراهم کنیم و یک میز تغذیهٔ میان وعده که هم‌زمان پنج تا شش کودک نوپا در یک زمان از آن استفاده کنند، کافی است.

برخی کودکان توالیت رفتن را به طور کامل یاد گرفته‌اند یا در حال یادگیری آن هستند، در حالی که تعدادی از آنان، به این توانایی دست نیافته‌اند. بنابراین، دسترسی آسان کودک به حمام یا بخش تعویض که به دستشویی مجهز باشد، ضرورت دارد. توالیت‌ها و دستشویی‌ها باید متناسب با قامت کودک طراحی شوند، در غیر این صورت، چهارپایه‌ای را در محل قرار دهید به گونه‌ای که چهارپایه به اطراف سر نخورد تا کودک بتواند به امکانات مورد نیاز خود دسترسی داشته باشد.

شکل ۲- یک نمونه از محیط فیزیکی برای کودکان نوپا

کودکستان و پیش‌دبستانی

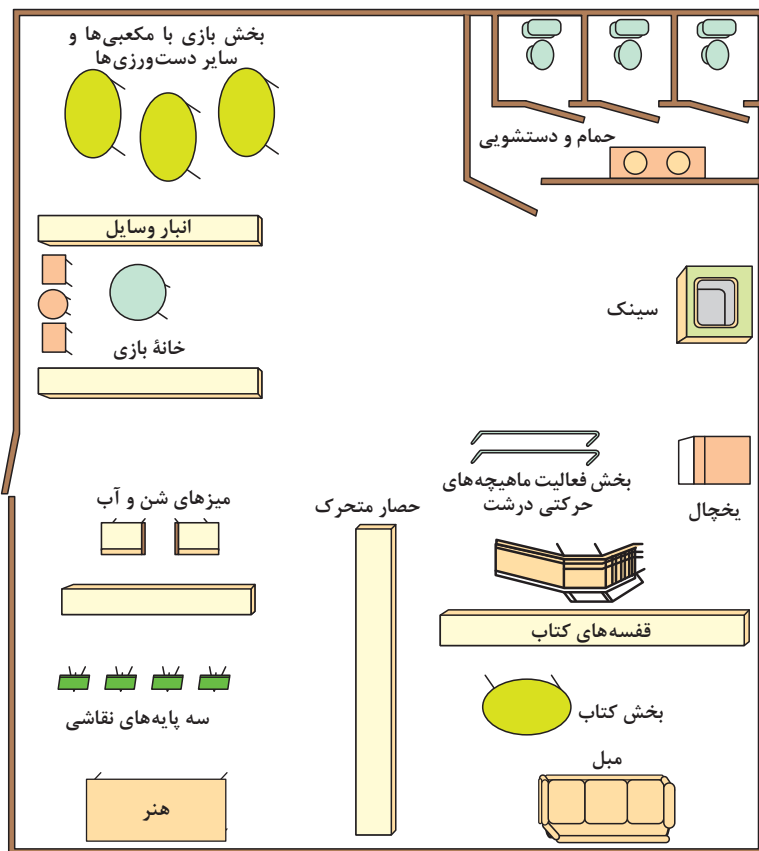
در کودکستان و پیش‌دبستانی چیدمان اتاق می‌تواند متفاوت باشد اما باید حاکی از ملاحظاتی باشد که در ایجاد یک محیط «کودک محور» در نظر است. شکل ۳ یک نمونه از تنظیم محیط برای کودکستان و پیش‌دبستان است. بخش فرش شده مناسب انجام بحث‌های گروهی، فعالیت‌های حرکتی، موسیقی و خواندن کتاب برای کل گروه است. حال آنکه در اتاق دارای میز تحریر، فعالیت‌های گروهی نسبتاً آرامی انجام می‌شود. میزهای مخصوص فعالیت‌های آرام، همچنین برای درس آموزشی مشخص، کار فردی، کار جمعی، اجرای طرح‌ها، صرف میان وعده و کار با وسایل، مورد استفاده قرار می‌گیرند.

در سایر بخش‌ها، گروه‌های کوچک‌تری از کودکان در نظر گرفته می‌شوند. بخش هنر به گونه‌ای سازماندهی شده است که کودکان بتوانند همان‌طور که روی برنامه‌های هنری

فعالیت می‌کنند، از مواد و وسایل هم استفاده کنند یا به طور فردی روی سه پایه‌ها نقاشی کار کنند. مکان نگهداری کتب، فضای مجزایی است که در مجاورت محل کتاب خواندن قرار دارد. میز مخصوص نوشتن، شامل لوازمی مانند مداد، کاغذ، خط‌کش و پاکت است. بخش بازی‌های نمایشی، کار با چوب، بازی با مکعب و فعالیت‌های هنری به صورت واحدهای مجزا از سایر بخش‌ها، در کنار یکدیگر قرار گرفته‌اند چرا که این واحدها پر سر و صداترین قسمت‌های مرکز آموزشی به شمار می‌روند.

در مرکز اکتشاف، مواد متنوعی قرار دارد. در آنجا ممکن است مواد مختلفی از قبیل گیاهان در حال رشد یافت شود. این مواد برای انعکاس میزان پیشرفت، علایق یا محتوای موضوعات یادگیری تغییر داده می‌شوند. بخش اکتشاف برای نگهداری موجودات زنده نیز محل مناسبی است.

برای کودکان کودکان و پیش‌دبستانی نیز همانند کودکان نوپا، امکان استفاده

شکل ۳- یک نمونه از محیط فیزیکی برای کودکان پیش از دبستان

از حمام‌های مجزا در مجاورت محل فعالیت، مطلوب است. دیوارهای جداکننده بخش‌ها و محل‌های نگهداری وسایل، محدوده‌هایی را برای هر یک از بخش‌ها ایجاد می‌کنند، و مانع گسترش سر و صدا به قسمت‌های دیگر می‌شوند. هر کودک در طول فعالیت‌های روزانه، فضای کوچکی برای نگهداری وسایل شخصی خود دارد.

هدف توانمندسازی ۱۳-۴: برنامه آموزشی رویکرد آموزشی «رجیو امیلیا» را بیان کند.

فعالیت ۱۴

با هماهنگی، از یک مهد کودک بازدید داشته باشید و هنرجویان درباره چگونگی مستندسازی فعالیت‌های کودکان گزارشی تهیه کرده و نتیجه را در کلاس ارائه دهند.

هدف توانمندسازی ۱۴-۴: اصول نظریه رویکرد آموزشی «والدروف» را بیان کند.

فعالیت ۱۵

از هنرجویان بخواهید تصور کنند مربی مهد کودک هستند و می‌خواهند محیطی گرم و صمیمی مانند خانه را برای کودکان در کلاس خود ایجاد کنند. چه اقدامات یا تغییراتی باید در کلاس انجام دهند؟ راجع به آنها در گروه‌های کلاسی گفت‌وگو کرده و نتیجه را در کلاس گزارش دهند.

هدف توانمندسازی ۱۵-۴: برنامه آموزشی رویکرد آموزشی «والدروف» را توضیح دهد.

فعالیت ۱۶

از هنرجویان بخواهید برنامه درسی رویکرد والدروف و مونته سوری را با هم مقایسه کنید و شباهت‌های آنها را مشخص کنند. سپس براساس نتیجه به دست آمده فضایی برای مهد کودک خود طراحی کنند. برای کسب اطلاعات بیشتر می‌توانید از مطالب زیر استفاده کنید.

دانستنی‌های هنر آموز

اولین وجه اشتراک رویکردها (چهار رویکرد ذکر شده) آن است که نگاهی کودک محور دارند و مهم‌ترین ویژگی آن توجه به لطافت کودکانه و نیز اولویت دادن به علائق کودکان است که این خود آزادی دانش‌آموز را در فرایند آموزش موجب

می‌شود. دومین وجه اشتراک، توجه به رشد حواس به عنوان منبع مهم شناخت و درگیری شخصی کودک با محیط اطراف و طبیعت است. سومین ویژگی مشترک، فراغت این رویکردها از مرزبندی‌های مذهبی، اجتماعی، سیاسی و قومی است. در هر سه رویکرد، کودکان به دلیل کودک بودن توجه به جنسیت حق آموزش دارند چهارمین وجه اشتراک، نگاهی همه‌جانبه به کودک و جنبه‌های مختلف وجودی اوست. این همه‌جانبه‌نگری به ویژه آنجا که فرصت ابراز علائق و درگیر شدن با محیط برای کودک در کنار سایر کودکان فراهم می‌شود تحقق می‌یابد. پنجمین وجه اشتراک نسبی این رویکردها هدفمندی آموزشی آنهاست که در کنار کودک محوری باعث فرایند محوری به جای محصول محوری در آموزش است. در رویکرد مونته‌سوری حضور عناصر فلسفی چندان پررنگ نیست. شاید این امر به نوع تخصص مونته‌سوری به عنوان یک پزشک مربوط باشد. در حالی که والدروف با تکیه بر مکتب روحانی آنتروپوزوفی یا فرزانگی بشر شکل گرفته است. در ضمن، او شیوه آموزشی نوینی به اجرا گذاشت و آن اینکه تا پیش از ۷ سالگی به جای خواندن و نوشتن، به دانش‌آموزان هنر و موسیقی آموخته می‌شد و پس از آن سن، محاسبه و خواندن و نوشتن آموخته می‌شد. در رویکرد رجیو امیلیا، نقش یادگیری از طریق عمل و تعاملات اجتماعی، در یادگیری کودک پررنگ می‌باشد. مالاگازی در این رابطه معتقد است: «آنچه کودکان یاد می‌گیرند نه به صورت خودکار از آنچه که تدریس می‌شود بلکه به طور عمده از آنچه که از ظرفیت‌های خودشان انجام می‌دهند به دست می‌آید». اگرچه این رویکردها در عناصری همچون نقش فعال کودک در جریان آموزش، پرورش متعادل ابعاد وجودی کودک، یاری جستن از محیط و طبیعت در آموزش و مشارکت والدین در جریان تربیت مشترک هستند، اما تفاوت‌هایی به خصوص در رابطه با جایگاه مربی و نگاه هر رویکرد به رشد کودک، محیط یادگیری، روش‌های آموزشی و ارزشیابی نیز بین آنها وجود دارد.

فعالیت ۱۷

از هنرجویان بخواهید یکی از رویکردهای موجود در آموزش و پرورش پیش از دبستان را مورد بررسی قرار دهند و سپس بروشوری درباره آن رویکرد تهیه نموده و آن را در کلاس ارائه دهند.

فعالیت ۱۸

با معرفی منابع معتبر اسلامی در زمینه آموزش به کودکان، از هنرجویان بخواهید نقاط قوت و ضعف هر یک از رویکردهای چهارگانه را نقد و بررسی کنند و گزارش آن را در کلاس ارائه دهند.

تمرین کنید

برای مروری بر پودمان و کسب شایستگی در هنرجویان، از آنها بخواهید قسمت «تمرین کنید» را انجام دهند و پرسش‌های خود را در این زمینه در کلاس مطرح کنند.

خودارزیابی

بعد از اتمام پودمان از هنرجویان بخواهید با توجه به راهنمای «خودارزیابی» آن را کامل کنند و نتیجه را بررسی کنید. در صورت مشاهده مواردی که بیانگر کمبود آموخته‌های هنرجویان است آنها را راهنمایی کنید و مطالب را در زمینه مربوط، با آنها مرور کنید و اشکالات موجود را با طراحی تمرینات مختلف رفع کنید.